

KIRKENS
BYMISJON

NADHEIM

SENTER FOR KVINNER OG MENN
MED PROSTITUSJONSERFARING

0150

EVALUERINGSRAPPORT

Prosjekt Trygge boliger (Lauras hus)

Forord

Lauras Hus er en trygg bolig for mennesker utsatt for menneskehandel. Vi har ingen andre tilsvarende boenheter i Norge. Det har vært svært spennende, men også krevende, å etablere Lauras Hus, og mange endringer har vært nødvendige å gjøre underveis, ikke minst fordi behovene endrer seg, og fordi ofre for menneskehandel består av unike personer med ulike behov.

Tiltaket er knyttet tett opp til Regjeringens handlingsplaner mot menneskehandel. Tiltaket er statlig finansiert, med bidrag fra mange parter. En spesiell takk til Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet som har koordinert prosjektet, og som har vært en løpende samtalepartner når ulike problemstillinger har oppstått.

Takk til ROSA-prosjektet for uvurderlig hjelp, både i forhold til administrasjon av tiltaket, og avklaring av mange faglige problemstillinger. Takk til Grünerløkka sosialsenter og STOP-gruppen for alt godt samarbeid.

En stor takk til alle ansatte på Lauras hus, og en særlig takk til Siril Leirvik, Ylva Halfen og Ingunn Gavelstad for alt arbeid på Lauras hus, og til gode bidrag i evalueringsarbeidet. Også takk til Per Kristian Hilden ved Fagutviklingsenheten i Kirkens Bymisjon for all bistand i forbindelse med evalueringsarbeidet.

Til slutt vil vi takke alle beboerne ved Lauras Hus for alt engasjement, livsmot og styrke som dere har vist oss, og for alle bidrag i evalueringsarbeidet.

Oslo, 26.januar 2011

Olav Lægdene

Anna Olofsson

Innhold

DEL I PROSJEKT TRYGGE BOLIGER	1
<i>Om målsettinger og målgruppe for tiltaket</i>	1
<i>Evaluering</i>	2
<i>Rapportens format</i>	3
DEL II RAMMEBETINGELSER	4
<i>Rettigheter og oppholdsstatus</i>	4
<i>Samarbeid mellom ulike aktører og forvaltningsnivå</i>	6
<i>Behov for fleksibilitet</i>	7
<i>Økonomiske rammer i prosjektet</i>	7
<i>Sikkerhet</i>	8
<i>Lauras hus - fysiske og organisatoriske rammer</i>	8
DEL III BEBOERNES SITUASJON OG BEHOV	9
DEL IV DILEMMAER I ARBEIDET.....	11
<i>Oppholdsstatus og rettighetsvariasjon som betingelser for det sosialfaglige arbeidet</i>	11
<i>Individuell plan når fremtiden er uviss</i>	14
<i>Bistand i det private rom</i>	15
<i>Om betydningen av "ikke-målrettet aktivitet"</i>	16
<i>Fellesskap og brukermedvirkning</i>	17
<i>Mellom sikkerhet, trygghet og selvstendighet</i>	19
<i>For alltid offer for menneskehandel eller person med prostitusjonserfaring?</i>	19
<i>Målgruppe og sammensetning – ønsker, behov og justeringer</i>	21
DEL V KONKLUSJONER.....	22
<i>Trygg bolig med tett oppfølging</i>	23
<i>Behov for samkjøring av rettigheter, muligheter og plikter for de ulike oppholdsstatusene</i>	23
<i>Hvilke behov kan Lauras hus dekke?</i>	23
<i>Tiltaket for kvinner med betydelige oppfølgingsbehov</i>	24
<i>Prosjektets størrelse</i>	24
<i>Avklaring av økonomi</i>	24
<i>Anbefalinger</i>	25
VEDLEGG	27

Del I Prosjekt Trygge boliger

Stiftelsen Kirkens Bymisjon i Oslo (SKBO) søkte i 2007 om midler til å starte opp prosjektet "Trygge boliger", som i ettertid har fått navnet Lauras hus. Bakgrunnen for søknaden var at hjelpetiltakene Nadheim, ROSA-prosjektet, Pro Sentret og Ressurssenter for menn (Reform) var enige om at det var behov for et mer differensiert botilbud for ofre for menneskehandel.

SKBO fikk desember 2008 oppdraget å starte opp prosjekt Trygge boliger. Oppdraget ble av SKBO delegert til Nadheim, Senter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Prosjektet ble etablert april 2009, med første innflytting mai 2009.

Prosjektet er knyttet til tiltak 10 i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2006-2009)¹. Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet (BLD) koordinerer prosjektet, som er et spleiselag mellom BLD, Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVDir), Justis- og politidepartementet (JD), Utlendingsdirektoratet (UDI) og Helsedirektoratet (HDir). I tillegg er Oslo kommune en viktig samarbeidspartner, og utgjør sammen med de øvrige overnevnte instansene referansegruppa til prosjektet. Oslo kommune, v/Grünerløkka sosialsenter, er i tillegg representert i inntaksgruppa for Lauras hus (se under).

Om målsettinger og målgruppe for tiltaket

Målgruppen for prosjektet Trygge boliger er ofre for menneskehandel som trenger tett oppfølging innenfor rammen av et beskyttet, midlertidig boligtilbud. Det framgår både av søknaden til prosjektet (se vedlegg 3), og fra planleggingsmøter mellom SKBO/Nadheim, BLD og Oslo kommune i etableringsfasen.

Evalueringen av ROSA-prosjektet² hadde særlig fremhevet bekymring for ofre for menneskehandel med lang botid på krisesenter. Prosessen som ofre for menneskehandel gjennomgår før det avklares hvorvidt de skal bosettes eller returnere er tidkrevende. Krisesenter er ment som et korttidstilbud i en akutt fase, og evalueringen hadde vist at lang botid på krisesenter er uheldig og at de kvinnene som ble boende på krisesenter over tid ofte hadde en negativ helseutvikling og ble sittende "på vent" i et liv med lite hverdagslig innhold. Disse kvinnene var derfor en svært aktuell målgruppe da prosjektbeskrivelsen ble utarbeidet. ROSA-prosjektet var en av medunderskriverne da SKBO søkte om midler til prosjektet.

Siden prosjektet ble igangsatt har presisering av målgruppen vært gjenstand for diskusjon. Ulike forvaltningsnivåer har ulike roller i forhold til ofre for menneskehandel. Grünerløkka sosialsenter ansvar for ofre for menneskehandel omfatter mennesker med status som reflektanter. I tråd med dette har Grünerløkka sosialsenter uttrykt ønske om å forbeholde prosjektet til denne gruppa. Sosialsenteret har også ønsket at prosjektet skulle favne reflektanter med akutte behov, og reist spørsmål om Lauras hus bør være et kortvarig tilbud til annen bolig er funnet. Spennet i forventninger mellom sosialsenteret og ROSA-prosjektet kommer klart frem i møtene i inntaksgruppa, og også gjennom intervjuene med instansene i forbindelse med evalueringsarbeidet (se vedlegg 6 og 7; se for øvrig omtale av ulike instansers ulike roller, under).

¹ Lauras hus er tiltak 16 i regjeringens handlingsplan 2011-2014 *Sammen mot menneskehandel*.

² Dyrild, L. og Berg, B. (2008). *Menneskehandelens ofre – Fra utnyttning til myndiggjøring. Evaluering av ROSA-prosjektet*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.

Som nevnt er hovedmålet med tiltaket å tilby trygg bolig med tett oppfølging (se prosjektbeskrivelse, vedlegg 4). Den individuelle oppfølgingen var tenkt å inkludere ivaretagelse av rettigheter (herunder tilrettelegge for tilgang til juridisk, økonomisk og helsemessig bistand), tilrettelegge for tilgang til meningsfulle eller kvalifiserende aktiviteter, individuelle samtaler og omsorg. I bofellesskapet skulle det legges til rette for felles måltider, sosiale samlinger, felles aktiviteter og regelmessige beboermøter. Prosjektbeskrivelsen beskriver siktemålene for den sosialfaglige oppfølgingen i Lauras hus slik:

- Beboerne i Lauras hus opplever at de selv får definere egne ønsker og behov.
- Beboerne i Lauras hus opplever trygghet og respekt.
- Beboerne i Lauras hus får bistand i henhold til individuell plan, med mål om at de etter endt botid opplever økt selvstendighet, ny selvforståelse og økt selvfølelse.

Dette er målsettinger for beboerne i prosjektet sin opplevelse og utbytte av tilbudet. Samtidig har det vært en klar føring fra referansegruppa at erfaringene fra prosjektet også skal kunne brukes til å løfte fram viktige dilemmaer i arbeidet med gruppa ofre for menneskehandel. Referansegruppas brede sammensetning, samt at Nadheim eksplisitt er blitt bedt om å komme med innspill til arbeidet med regjeringens nye handlingsplan, på bakgrunn av erfaringer fra prosjektet, er eksempler på denne dimensjonen ved prosjektet.

Gjennom prosjektperioden har referansegruppas møter fokusert særlig på prinsipielle problemstillinger og rammefaktorer som ofre for menneskehandel møter. Dette har igjen vært knyttet opp til de ansvarsområder de ulike deltakerne i referansegruppa har, ihht. handlingsplanen. En vedvarende utfordring i dette arbeidet har vært å se på hvordan ofre for menneskehandel som henholdsvis er reflektanter og asylsøkere har ulike rettigheter. Referansegruppa har videre hatt et løpende fokus på spørsmålet om sikkerhet for beboere og hvilke muligheter dette prosjektet kan ha for å også gi tilbud til menn som er ofre for menneskehandel (menn har ikke et tilbud om plass på kritesenter i regi av ROSA-prosjektet).³

Evaluerings

Både oppdragsgiver og oppdragsyter har ønsket at prosjekt Trygge boliger skulle undergå en form for evaluering. Fra oppdragsgiver ble det imidlertid ikke gitt klare føringer for hvordan evaluering skulle gjennomføres. Et nytt tiltak har behov for å arbeide systematisk med de løpende erfaringene man gjør, slik at endringer i arbeidsmåter og ev. justeringer av målsetninger kan vurderes og ageres på raskt. Dette behovet forsterkes av den potensielt prekære situasjonen som mennesker i prosjektets målgruppe befinner seg i, ikke minst mht. sikkerhet. Behovet aktualiseres også av at prosjekt Trygge boliger er det første av sitt slag i Norge. I samråd med oppdragsgiver ble det derfor besluttet å evaluere prosjektet gjennom en intern prosessevaluering med aksjonsforskningsmetodikk, i samarbeid med Fagutviklingsenheten i Kirkens Bymisjon.⁴

Aksjonsforskning, eller aksjonslæring, er en undersøkelsesmetode som kombinerer samfunnsvitenskapelig forskningsmetode med en løpende anvendelse av den kunnskapen man utvikler om tiltaket (derav navnet *aksjons-*). Aksjonsforskning omtales ofte som en deltakende metode, med

³ Hittil har ingen menn bodd i prosjektet, men tiltakets utflyttings-/oppfølgingsleiligheter er åpent for menn dersom Grünerløkka sossialsenter ønsker å prioritere å gi menn plass. I evalueringsperioden har det imidlertid ikke vært aktuelt med direkte innflytting i disse leilighetene, da de har vært brukt som utflyttingsleiligheter for personer som allerede har vært i prosjektet.

⁴ Ekstern evaluering ble vurdert som uegnet både med henvisning til Trygge boligens relativt begrensede skala, og til de nevnte behovene for løpende tilbakemelding.

henvisning til metodens vekt på å inkludere alle som er berørt av tiltaket som deltakere i utvikling av kunnskapen om det.⁵ Evalueringsarbeidet har i tråd med denne metodikken vært utformet med henblikk på å både undersøke hvordan beboerne, medarbeidere og samarbeidspartnere erfarer/oplever tiltaket, og å vurdere hvordan rammevilkår direkte og indirekte skaper betingelser for hvordan tiltaket fungerer.

Hovedinnretningen i evalueringen har vært løpende kvalitativ registrering og undersøkelse av aktiviteter og utkommer i prosjektet, gjennomført ved hjelp av

- (1) refleksive medarbeiderlogger der samtaler og hendelser har vært registrert og gjort tilgjengelig for drøfting⁶;
- (2) intervjuer med beboere og samarbeidspartnere,
- (3) systematisk referering av beboermøter og annen møtevirksomhet tilknyttet gjennomføringen av tiltaket, samt
- (4) gjennomgang og analyse av relevante dokumenter og korrespondanse med tilknytning til prosjektet (se oversikt over evalueringsopplegg og -materiale, vedlegg 1 og 2).

Evalueringsprosessen ble innledet med drøftelse av målsetninger og (eksplisitte og implisitte) underliggende antakelser i utformingen av tiltaket, bl.a. også med indirekte innspill fra beboere i den tidlige fasen av prosjektet. Med utgangspunkt i denne drøftingen, og i målsetningene som var gjeldende for den sosialfaglige oppfølgingen (jf. Presentasjon av målsetninger, over), ble stikkordene sikkerhet, selvbilde/-forståelse, selvstendighet og tillit besluttet å være særlige fokusområder, eller "lytteposter", i arbeidet med å dokumentere erfaringene.

Materialet er analysert og drøftet i to heldags evaluerings- eller analyseseminarer der medarbeiderne ved Lauras hus (i fulltidsstillinger, se nedenfor), Nadheims ledelse, og ekstern tilrettelegger fra Fagutviklingsenheten, Kirkens Bymisjon, har deltatt.⁷ Det er den analysen som er blitt gjort i disse seminarene som kommer til uttrykk i denne evalueringsrapporten.

Evalueringen dekker perioden fra januar 2009 til medium oktober 2010. (De første beboerne flyttet inn mai 2009.)

Rapportens format

Evalueringsrapporten er i det videre delt inn i fem hoveddeler. I del II under gjennomgår vi eksterne rammevilkår for prosjektet, organisatorisk innretning, samt de fysiske rammene for botilbudet ved Lauras hus. På den ene siden vektlegger vi her hvilke muligheter og begrensninger som rammevilkårene har representert for Prosjekt Trygge boliger. På den andre siden forsøker vi å gjøre å erfaringene i prosjektet relevant for den videre diskusjonen knyttet til gjeldende regelverk og politikk for innsatsen mot menneskehandel. I del III presenteres kunnskap om beboerne i Lauras hus sin situasjon, bakgrunn og hvordan dette har utviklet seg gjennom evalueringsperioden. Med hensyn til ivaretagelse av beboernes anonymitet har vi valgt å sette sammen tre fiktive historier som er satt sammen av informasjon om de 10 kvinner som har bebodd Lauras hus i evalueringsperioden. Del IV presenterer utvalgte sosialfaglige utfordringer og dilemmaer fra arbeidet og tilværelsen ved Lauras hus. Vi antar at

⁵ Se Reason & Bradbury (red.). (2006). *Handbook of action research*. London: Sage.

⁶ Metoden baserer seg på Tom Tillers (2006) modell, jf. *Aksjonslæring – forskende partnerskap i skolen*, Kristiansand: Høyskoleforlaget.

⁷ Rollen som ekstern tilrettelegger innebærer å være ekstern til selve tiltaket, men har her altså ikke betydd ekstern i formell forstand (tilrettelegger er ansatt i oppdragsyterens moderorganisasjon). I praksis har rollen inkludert tilrettelegging og ledelse av operasjonalisering av evalueringsprosessen, gjennomgang og analyse av evalueringsmaterialet, tilrettelegging og ledelse av evalueringsseminar, samt medvirkning i fremstillingen av skriftlig oppsummering og avrapportering. Rådgiver ved Fagutviklingsenheten, Per Kristian Hilden, som har hatt denne rollen, er kvalitativ forsker med førstekompetanse (dr. philos., medisinsk antropologi).

disse også kan belyse mer generelle forhold knyttet sosialfaglig bistand og boligoppfølging for ofre for menneskehandel. I siste del i rapporten presenterer vi tilbakemeldinger fra samarbeidspartnere som innledning til oppsummering, konklusjoner og anbefalinger.

Del II Rammebetingelser

Det vises til prosjektbeskrivelsen (vedlegg 4) og Lauras hus årsrapport 2009 (vedlegg 5) for nærmere beskrivelse av rammene for prosjektet. I det følgende drøfter vi de viktigste av disse utfordringene, slik de har fremkommet gjennom evalueringsarbeidet. Hensikten er å belyse hvordan rammene har påvirket prosjektgjennomføringen, både mht. hvilke ressurser prosjektet har kunnet rette mot de ulike oppgavene, og hvordan rammevilkår også påvirker beboernes situasjon i løpet av perioden de bor i Lauras hus.

Rettigheter og oppholdsstatus

Fra prosjektstart til primo november 2010 har i alt 10 kvinner bodd i Lauras hus. Av disse hadde 1 fått innvilget permanent oppholdstillatelse, 4 var asylsøkere (alle med tilbakelagt refleksjonsperiode), og 5 status som reflektanter ved innflytting. Av sistnevnte har 4 skiftet status til asylsøkere i løpet av perioden⁸.

Personer som enten av politi eller hjelpetiltak blir identifisert som mulige ofre for menneskehandel blir som regel henvist til en advokat for juridisk veiledning. Det kan også være advokaten selv som identifiserer en person som et mulig offer for menneskehandel. Det kan skje når advokaten er oppnevnt som personens forsvarer i en straffesak eller som personens bistandsadvokat i forbindelse med et første avslag på en asylsøknad. Personen kan også ha kontaktet advokaten for bistand på egen hånd, eller gjennom kjente. På bakgrunn av personens redegjørelse vil advokaten vurdere situasjonen og gi råd og veiledning ut fra hva advokaten mener er mest hensiktsmessig. Advokaten vil da enten anbefale personen å søke refleksjonsperiode⁹, eller å søke asyl (eller ev. anke avslaget på asylsøknaden) med opplysning om at en er utsatt for menneskehandel.¹⁰ I praksis vil advokatens anbefaling være avgjørende for om personen vil søke om refleksjonsperiode eller asyl.

Mange ofre for menneskehandel skifter oppholdsstatus en eller flere ganger. Blant personer som søker refleksjonsperiode er mange asylsøkere på tidspunktet de blir identifisert som mulige ofre for menneskehandel. Når refleksjonsperioden er løpt ut søker de fleste asyl, eller gjenopptar asylsøknaden sin. Å ha vitnet i straffesak om menneskehandel skal som hovedregel gi grunnlag for permanent oppholdstillatelse dersom en har vitnet som fornærmet. Dersom en har forklart seg som vitne *kan* det danne grunnlag for tilsvarende¹¹. For å få sin søknad om oppholdstillatelse vurdert på bakgrunn av dette er en også nødt til å søke asyl. Videre kan det legges vekt på om personen har vært utsatt for

⁸ Den gjenværende forlot landet etter ca. fem måneder.

⁹ Refleksjonsperiode er en begrenset, midlertidig oppholdstillatelse. Den gis mulige ofre for menneskehandel med den hensikt at personen skal bryte med miljøet bak menneskehandelen og vurdere å politianmelde bakpersonene. Refleksjonsperioden er 6 måneder. Hvis personen i løpet av den tiden bryter med miljøet bak menneskehandelen, anmelder bakpersonene til politiet, politiet innleder etterforskning og anser personens tilstedeværelse i Norge som nødvendig for etterforskningen, kan personen gis en ny begrenset, midlertidig tillatelse, som gir samme rettigheter som refleksjonsperioden. Tillatelsen kan gis så lenge etterforskningen og straffeforfølgningen mot bakpersonene pågår, og så lenge personens tilstedeværelse i Norge anses nødvendig av politiet (Rundskriv AI 10/06 *Instruks om midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse for utlendinger som antas å være utsatt for menneskehandel*, utgitt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.)

¹⁰ Det er ikke mulig å søke refleksjonsperiode etter et endelig avslag om asyl er vedtatt, med mindre ny informasjon fremkommer i saken. Det er imidlertid mulig å trekke en pågående asylsøknad, og isteden søke om refleksjonsperiode.

¹¹ Utlendingsforskriften § 8-4

menneskehandel, når oppholdstillatelse skal vurderes innvilget grunnet sterke menneskelige hensyn¹². Også for å få dette vurdert må en søke asyl.

Status som hhv. reflektant og asylsøker generer ulike rettigheter og ulike støtteordninger. Som reflektant er en et kommunalt ansvar, og kommunen der en bor (i Oslo Grünerløkka sosialsenter) har ansvar for å bistå med bolig og økonomisk støtte til livsopphold. Som asylsøker er det staten, ved UDI, som er ansvarlig i forhold til bolig og økonomisk støtte til livsopphold, innenfor det ordinære mottakssystemet¹³. ROSA-prosjektet er tilgjengelig for alle, kvinnelige, mulige ofre for menneskehandel, uavhengig oppholdsstatus, forutsatt at en bryter med menneskehandel-miljøet og ikke selger seksuelle tjenester. Asylsøkere kan bo i regi av ROSA-prosjektet på grunn av prosjektets status som alternativt asylmottak¹⁴. Asylsøkere kan velge å bo privat, men mister da støtteordningene og er nødt til å være selvhjulpne.

Som reflektant er en ikke pliktig medlem av Folketrygden, med mindre en blir folkeregistrert. Om en blir det avhenger av Folkeregistret sine regler, som er blitt endret det siste året. Nå kan en med en oppholdstid på 3 måneder bli folkeregistrert og tildelt norsk personnummer. Utfordringen ligger da i at mange reflektanter ikke har gyldige ID-dokumenter, og Folkeregistret tar ikke alltid imot søknader om folkeregistrering (flyttemelding) hvis dette mangler. En mulighet er da å søke om frivillig medlemskap i Folketrygden, men en kan møte den samme hindringen der hvis gyldige ID-dokumenter mangler. Det å ikke være medlem i Folketrygden gir i forhold til økonomiske rettigheter utslag når en føder barn. Medlemskapet kan gi rettigheter i forhold til nedkomststønad, barnetrygd og bidragsforskudd. Det er imidlertid viktig å merke seg at rettighetene har begrensninger i forhold til oppholdstid i landet, både før og etter søknadstidspunktet. Det betyr noe for asylsøkerne, som til tross for at en er pliktig medlem i Folketrygden ikke har rett til alle ytelser, grunnet antatt kort oppholdstid i landet videre.

Hvis en som asylsøker blir tildelt barnehageplass for barnet sitt, er en derfor gjerne i en situasjon hvor en ikke mottar barnetrygd (en støtteordning som er tiltenkt å dekke slike utgifter) men kun støtte til livsopphold, som ikke tar høyde for utgifter til barnetilsyn¹⁵. I saker hvor en reflektant ikke mottar barnetrygd har Oslo kommune innvilget støtte til dette formålet.

Reflektanter og asylsøkere har også ulike rettigheter i forhold til helsehjelp, noe som også skyldes de ulike ordningene i forhold til medlemskap i Folketrygden.

Det som konkret skjer den dato som refleksjonsperioden løper ut, er at alle kommunale støtteordninger (bolig, økonomisk støtte etc.) faller bort, og personen blir nødt til å enten returnere til hjemlandet¹⁶, klare seg på egen hånd, eller søke asyl og forholde seg til det ordinære mottakssystemet.

For Lauras hus har oppholdsstatus mye å si for hvor store inntektene blir. Etter avtale betaler Grünerløkka sosialsenter 10 000,- for enslige, og 15 000,- for forelder med barn i månedlig husleie for

¹² Utlendingsloven, § 38, første ledd.

¹³ Hva som regnes som minstenom i forhold til økonomisk sosialhjelp varierer fra kommune til kommune. I Oslo kommune er den pr 2010 5521,- for enslige og 7529,- for enslige forsørgere. UDI sine satser gjelder for hele landet. For en enslig asylsøker er det pr 2010 3100,-, for enslige forsørgere 5260,-. Hvis UDI fatter et sk. Dublin-vedtak dvs. beslutter at asylsøkeren skal returnere til førsteland iht. Dublin – regelverket (Utlendingsloven § 32, første ledd, bokstav b) reduseres satsen til 2195,- for enslige, og 3750,- for enslige forsørgere i påvente av at retur skal gjennomføres.

¹⁴ Som alternativt asylmottak administrerer og ivaretar ROSA-prosjektet beboeres rettigheter som asylsøkere på vegne av UDI.

¹⁵ Hvis en som barnets forsørger ikke har inntekt er egenandelen en må betale for barnehageplassen 777,- pr. måned.

¹⁶ Internasjonal organisasjon for migrasjon (IOM) har et frivillig retur- og reintegreringsprogram for personer som har vært utsatt for menneskehandel. Programmet inneholder dekning av reise (og evt reisedokumenter hvis personen mangler dette), 3000 NOK i kontant økonomisk støtte, og 25 000 NOK som administreres av IOM sin lokale samarbeidspartner og kun kan benyttes til reintegreringstiltak (feks bolig, mat, klær, skolegang og psykologhjelp) for personen i hjemlandet.

reflektanter. For asylsøkerne eksisterer hittil ingen tilsvarende refusjonsordning. Dette utgjør i praksis en variabel inntekt på over 1 000 000,- i året. Dette har med andre ord stor innvirkning på den økonomiske rammen Lauras hus skal bemannes og drives innenfor, og er samtidig umulig å forutsi. (Se nærmere diskusjon av økonomiske forhold under).

Samarbeid mellom ulike aktører og forvaltningsnivå

ROSA-prosjektet koordinerer trygge oppholdssteder på kritesenter over hele landet for ofre for menneskehandel, både reflektanter og asylsøkere. ROSA er et statlig finansiert prosjekt, og fungerer som et alternativt asylmottak slik at også ofre som har status asylsøkere kan benytte seg av tilbudet. Grünerløkka sosialsenter har, som et pilotprosjekt, av Oslo kommune fått delegert ansvaret for å administrere ytelse etter lov om sosiale tjenester til reflektanter i hele Oslo. I tillegg bor det ofre for menneskehandel i ordinære asylmottak, og noen reflektanter følges opp med bolig av andre kommuner. Men ROSA-prosjektet, og Grünerløkka sosialsenter er de to største aktørene i landet i forhold til å tilse at personer utsatt for menneskehandel har egnede bosteder. I tillegg kan andre hjelpetiltak, som Nadheim og Pro Sentret, også følge opp mulige ofre for menneskehandel som ikke benytter seg av verken ROSA-prosjektet sitt tilbud, eller kommunal bistand.

Inntaksgruppa for Lauras hus ble derfor satt sammen med representanter for flere instanser, med ulike ansvarsområder og målgrupper. ROSA-prosjektet representerer det statlige nivået, på grunn av deres status som alternativt asylmottak, Grünerløkka sosialsenter representerer det kommunale nivået, og Nadheim/Lauras hus er en frivillig organisasjon.¹⁷

En viktig avklaring som ble gjort helt i starten av prosjektet, var at behov for det tilbudet Lauras hus gir (beskyttet midlertidig bolig med sosialfaglig oppfølging) skal være det førende prinsipp for inntak på Lauras hus, ikke oppholdsstatus, ansvarlig forvaltningsnivå, eller oppholdskommune (møte mellom AVDir, Oslo kommune og Nadheim, 16.04.2009). Det hadde også tidligere blitt fastslått at selv om mange mulige ofre for menneskehandel bor på kritesentra i ulike deler av landet, har de nesten alltid blitt identifisert i Oslo, og at Oslo derfor er å betrakte som "hjemkommune" (møte mellom Oslo kommune og Nadheim, 16.01.2009).

Arbeidet i inntaksgruppa har forutsatt at det i hovedsak oppnås enighet i forhold til inntak til Lauras hus. Det har ikke blitt tilstrebet lik prosentandel på inntak fra henholdsvis ROSA og Grünerløkka sosialsenter. Både Grünerløkka sosialsenter, ROSA og Nadheim har henvist personer til Lauras hus. Det siste året har det, med ett unntak, vært enighet om alle inntak på Lauras hus.¹⁸

Å kunne opprettholde tilbudet til personer som er, eller skifter status til, asylsøkere forutsatte at Lauras hus fant en ordning for at disse beboerne skulle kunne motta støtte til livsopphold. Dette er, etter godkjenning fra oppdragsgiver, midlertidig løst ved at Lauras hus innledet et administrativt samarbeid med ROSA-prosjektet, slik at beboere i Lauras hus også er å betrakte som beboere i ROSA-prosjektet og dermed som boende i et alternativt mottak. I denne sammenhengen fungerer Lauras hus som et kritesenter i ROSA-samarbeidet, hvor ROSA-prosjektet utbetaler den økonomiske støtten på vegne av UDI, via Lauras hus-administrasjonen.

¹⁷ De første inntakene (5) til Lauras hus ble gjort i samarbeid mellom ROSA-prosjektet og Nadheim. Dette skyldtes at tiltaket ble startet opp før alle avklaringer var på plass. Inntaksgruppa som beskrives her har håndtert de resterende inntakene (dvs. 5).

¹⁸ I tilfellet som omtales som unntak trakk Grünerløkka sosialsenter tilbake tilslutning til inntak av en person som Nadheim hadde søkt inn. (Personens behov var oppstått akutt og situasjonen krevde rask avklaring). Da bekreftelse på inntak allerede var gitt personen vurderte Lauras hus det som uforsvarlig å gjøre om vedtaket.

Behov for fleksibilitet

Som nevnt over var kvinner utsatt for menneskehandel med lang botid på krisesenter sett som en særlig aktuell målgruppe for Prosjekt Trygge boliger da SKBO søkte om midler til prosjektet. De fleste som blir boende i lang tid på krisesenter er asylsøkere. De kan tidligere ha vært reflektanter, men da SKBO søkte om midler til prosjektet var refleksjonsperioden et institutt relativt få hadde rukket å benytte seg av. Når en snakket om ofre for menneskehandel snakket en derfor som regel om asylsøkere. De fleste identifiserte ofrene var kvinner, som enten var enslige eller ev. hadde barn som ikke oppholdt seg i Norge sammen med dem.

Underveis i søknadsprosessen, og også etter at tildeling av midler var gitt, endret bildet seg noe. I dag gjennomgår de fleste identifiserte ofre for menneskehandel som tar imot bistand en refleksjonsperiode i løpet av sitt opphold i Norge. Det ble også avdekket behov for egnede boliger til gravide kvinner, og kvinner med små barn. Videre ble det også meldt inn behov for boliger til menn som blitt identifisert som mulige ofre for menneskehandel.

Ved etableringen av tiltaket ga særlig Grünerløkka sosialsenter uttrykk for at tiltaket av disse grunnene var planlagt litt på siden av det de opplevde var relevant blant kvinnene og mennene sosialsenteret hadde kontakt med. Dette ble også kommunisert i møter mellom de tre instansene. Også i referansegruppa ble det meldt inn behov for å ha et tilbud til menn.

Prosjekt Trygge boliger har som en konsekvens av dette endret tiltakets innretning for å tilpasse seg endret kunnskap om behovene. Dette er også en eksplisitt uttrykt målsetting for prosjektet. Lauras hus har i dag primært gravide, eller kvinner med barn, som beboere. Tiltaket har også plass til mannlige ofre for menneskehandel, gjennom en av oppfølgings-/utflyttingsleilighetene. Det må likevel slås fast at prosjektet i større grad er tilpasset ROSA-prosjektets behov, enn de behov Grünerløkka sosialsenter har meldt inn, særlig sistnevntes behov for akutt plasser.

Økonomiske rammer i prosjektet

Det har av flere grunner vært vanskelig å beregne både utgifter og inntekter i prosjektet. Usikkerheten på inntektsiden har som diskutert over vært knyttet til de ulike ordningene som gjelder for ulike kategorier beboere mht. oppholdsstatus. Mens sosialsenteret refunderer husleieutgiftene for reflektantene (gradert ut i fra om beboerne har barn), får prosjektet ikke refundert husleieutgifter for asylsøkerne. Som nevnt har også beboere som har vært reflektanter ved inntak skiftet status til asylsøkere i løpet av perioden ved Lauras hus.

Utgiftssiden har også vært vanskelig å beregne. Særlig gjelder dette behovet for bemanning, der planleggingen har måtte foregå uten modeller, siden tiltaket er nytt. Det samme gjelder omfanget av behovet for utvidelse i form av oppfølgings-/utflyttingsleiligheter. Disse forholdene har vært gjenstand for mange drøftelser i referansegruppa. Ikke minst har diskusjon omhandlet hvilke alternative muligheter som finnes for husleierefusjon for asylsøkere. Pr dags dato er dette ikke avklart. Dette har også vært diskutert i forhold til grunnlaget for utvidelse av tilbudet, eventuelt omgjøring til permanent drift.

De økonomiske bidragsyterne har vært flere, og behov for koordinering har vært stort i forhold til disse utfordringene. BLD har hatt det koordinerende ansvaret, og kontakten mellom BLD og Nadheim har vært tett i disse spørsmålene. Nadheim vurderer at muligheten for løpende dialog med koordinerende oppdragsgiver har vært avgjørende for å få avklart viktige spørsmål i den daglige driften. Nadheim søkte både i 2009 og 2010 om ekstramidler i forhold til gitte bevilgninger, for å få samsvar mellom inntekter og utgifter, og har blitt imøtekommet i henhold til behovet som har vært meldt.

Sikkerhet

I samråd med STOP-gruppen og oppdragsgiverne ble det tidlig avklart at lokaliseringen av Lauras hus til Oslo ikke ville kunne gi den graden av anonymitet og skjerming fra truende miljøer eller personer som ofre for menneskehandel i ekstreme tilfeller kan ha. Tiltaket ble derfor bedømt som lite egnet for personer med de største behovene for fysisk beskyttelse.

Beboernes behov for sikkerhet har imidlertid likefullt vært et sentralt element i planleggingen av tiltaket. Det ble også vektlagt av oppdragsgiverne, som forventet at Lauras hus prioriterte dette hensynet høyt. Tiltaket har hatt et løpende og tett samarbeid med politiets STOP-gruppe, i forhold til sikkerhetsavklaringer både med hensyn til inntak av beboere, sammensetning av beboere og sikkerhetstiltak på boligen. De viktigste sikkerhetstiltakene har vært diskresjon i forhold til plassering, og at Lauras hus har døgnbemanning (se under). Boligene er også tilknyttet alarmsentral (Securitas). Særlig døgnbemanningen har gitt prosjektet relativt høye kostnader sett i forhold til de totale utgiftene.

Pr dags dato har det ikke vært alvorlige sikkerhetsepisoder på Lauras hus, men beboere i prosjektet har blitt utsatt for trusler både i forhold til seg selv og familiemedlemmer. Disse situasjonene har når beboeren har samtykket til det blitt rapportert til politiet ved STOP-gruppa for ny sikkerhetsvurdering.

Lauras hus - fysiske og organisatoriske rammer

Lauras hus er lokalisert i et boligområde i Oslo, og skiller seg ikke ut i nabolaget. Huset består av fem leiligheter, derav fire 2-roms, og en 1-roms leilighet. I tillegg er en leilighet innredet som fellesrom og kontor. Alle leilighetene er fullt utstyrt, og det er lagt opp til at beboerne kan klare seg selv. Samtidig blir det gjennom fellesarealene lagt til rette for, og oppmuntret til, kontakt med andre beboere og med personalet. Prosjektet har utover Lauras hus sin hovedbase knyttet til seg tre separate leiligheter i Oslo, med ulik beliggenhet. Disse har hittil vært brukt som utflyttingsleiligheter, dvs. som midlertidig tilbud til beboere som har fått redusert behov for oppfølging, men skal også kunne brukes ved direkte innflytting (for eksempel ved inntak av mannlig beboer).

Prosjektet har vært innrettet mot å gi daglig, individuell oppfølging til beboerne, blant annet ved at personal er tilgjengelig for kontakt fra beboerne hele døgnet. Lauras hus ble derfor bemannet med totalt 5 årsverk. Av disse er tre personer ansatt som sosialkonsulenter i hele turnus-stillinger, og de resterende dekket av mindre miljøarbeiderstillinger (herunder døgnbemanning med hvilende nattevakt).¹⁹ Dette har vært ansett som minimumsbemanning, og har medført at miljøarbeiderne alltid, og sosialkonsulentene ca. 40% av tiden (mer i perioder med ferieavvikling eller sykefravær) er alene på vakt. Sosialkonsulentene har hatt stabsmøte hver 14. dag.

Bemanningssituasjonen på boligen har i enkelte situasjoner vært kritisk. Dette har særlig vært i forbindelse med situasjoner som har krevd ekstra oppfølging, som fødsler og perioder der enkeltbeboere har vært utagerende og/eller svært deprimerte. De tre ansatte i fulle stillinger har gjennom medarbeidersamtaler og evalueringsarbeidet uttrykt at det er en stor belastning å arbeide så mye alene med tidvis svært krevende utfordringer. Sykefraværet har tidvis vært over det normale. På denne bakgrunn har det vært nødvendig å periodevis sette inn en del ekstrabemanning.

Prosjektet har i perioden hatt ulike ledelsesstrukturer. Ved etablering ble Lauras hus ledet av lokal prosjektleder ved Lauras hus. Da stillingen måtte besettes på nytt i mars 2010 vurderte Nadheim at den korte gjenværende prosjektperioden ville vanskeliggjøre ny rekruttering til stillingen. Ledelsen av

¹⁹ Turnus har vært organisert i tre skift, der dag- og kveldsskift overlapper med 1,5 time, mens kveld-natt, og natt-dag overlapper med 30 minutter.

prosjektet ble derfor tillagt Nadheims leder og nestleder, som i tillegg til deltagelse i inntaksgruppa og møter med BLD og referansegruppa deretter tilbrakte mye mer tid i tilstedeværelse på huset.

Personalkostnader utgjør hovedkostnadene i prosjektet. Beboernes utgifter til livsopphold er forutsatt dekket av henholdsvis UDI og Oslo kommune i henhold til gjeldende satser. Disse er generelt lave, men noe høyere for reflektanter enn asylsøkere (se over). Beboerne har uttrykt at økonomien er svært anstrengt, og at dette hindrer dem i å delta i sosiale aktiviteter som koster penger. På bakgrunn av dette har Lauras hus søkt om støtte til gjennomføring av ulike felles- og individuelle aktiviteter for beboerne.

Del III Beboernes situasjon og behov

I det følgende vil vi presentere kunnskap prosjektet har opparbeidet seg om beboernes situasjon før, under og etter oppholdet på Lauras hus. Lauras hus har i løpet av evalueringsperioden hatt 10 ulike beboere. 2 har hatt medfølgende barn, og 4 har født barn under oppholdet på Lauras hus. Beboerne har kommet fra 4 ulike land, med klar overvekt på Nigeria (7 av 10 beboere). 9 hadde opphold på kritesenter bak seg da de flyttet inn på Lauras hus, 1 av disse hadde i tillegg hatt en annen midlertidig bolig i forkant av oppholdet på Lauras hus. Ved innflytting var 5 beboere reflektanter, 4 var asylsøkere med tilbakelagt refleksjonsperiode, og 1 var innvilget permanent oppholdstillatelse. 5 av beboerne har skiftet oppholdsstatus i løpet av oppholdet på Lauras hus (1 fra reflektant til innvilget oppholdstillatelse, via asylsøkerstatus; 3 fra reflektant til asylsøker, 1 fra asylsøker til innvilget oppholdstillatelse).

3 av beboerne hadde anmeldt sine bakpersoner²⁰ til politiet. Én av sakene hadde allerede vært til behandling i retten med rettskraftig dom, én var henlagt og én var fortsatt under etterforskning når vedkommende flyttet inn på Lauras hus. 7 personer hadde ikke anmeldt sine bakpersoner, og beboerne har oppgitt ulike grunner til dette ovenfor personalet på Lauras hus. Noen har i utgangspunktet ønsket å anmelde, men blitt frarådet dette av advokaten sin på grunn av at denne anså informasjonen om saken som altfor knapp, eller på grunn av at bakpersonene oppholdt seg i andre land. Noen har ikke turt å gå til anmeldelse på grunn av frykt for represalier, og noen har sett andre strategier i forhold til å ivareta sikkerheten til seg selv og barnet sitt som mer fornuftige.

For å konkretisere og belyse beboernes situasjon, oppfølgingen ved Lauras hus, og hvordan tilbudet påvirkes av beboernes rettighetsmessige forutsetninger, ville det vært nyttig å vise til hvordan hver enkelt beboers situasjon har utviklet seg under oppholdet på Lauras hus. Det lar seg imidlertid vanskelig gjøre uten å kompromittere beboeres anonymitet. For å ivareta dette hensynet har vi derfor valgt å beskrive 3 fiktive historier, satt sammen av informasjon om de 10 kvinner som har bebodd Lauras hus i evalueringsperioden. Alle identifiserende detaljer (som navn, opprinnelsesland, m.m.) er m.a.o. fiktive, eller kombinert på fiktive måter.

"Blessing", 20 år fra Nigeria

Etter å ha bodd i en midlertidig bolig i regi av Grünerløkka sosialsenter i 4 måneder, flyttet Blessing inn på Lauras hus i august 2009. Hun var reflektant, men hadde foreløpig ikke gått til anmeldelse av bakpersoner. Ved innflytting ventet hun barn med en norsk statsborger. Hun hadde fortsatt kontakt med barnefaren, men vedkommende ønsket ikke å fortsette deres forhold. Etter en måned fødte hun en datter med en ansatt fra Lauras hus til stede under fødselen.

²⁰ For enkelhetsskyld bruker vi uttrykket bakperson i rapporten som fellesbenevnelse for mennesker som står bak utnyttelsen av ofre for menneskehandel. Både kvinner og menn har denne rollen.

Idet barnets far var kjent ble også barnet norsk statsborger. Blessing søkte derfor om familiegjennforening med eget barn, parallelt med at hun søkte om asyl da refleksjonsperioden løp ut. Under botiden på Lauras hus har Blessing gitt uttrykk for at hun har søvnevansker, sliter med flash-backs og er deprimeret. Hun har vært innlagt på psykiatrisk legevakt, og deretter gått i regelmessig behandling på DPS.

Blessing ble innvilget oppholdstillatelse i Norge med begrunnelse i hennes status som offer for menneskehandel og som mor til et norsk barn. Hun uttrykker at hun opplever sin psykiske helse som forbedret, går sjeldnere i terapi, har begynt på kurs i regi av Oslo voksenopplæring og deltar på ADORA-prosjektet²¹. Blessings datter går i barnehage i nærområdet. Innen kort tid vil hun etter eget ønske flytte til en av utflyttingsleilighetene, i påvente av videre avklaringer av rett til bosetting²².

"Maria", 25 år fra Litauen

Maria hadde oppholdt seg i Norge i 3 år da hun, sammen med sin 1 år gamle sønn, flyttet inn på Lauras hus i november 2009. Etter å ha hatt refleksjonsperiode og ny midlertidig oppholdstillatelse var hun ved innflytting asylsøker og hadde vitnet i sak om menneskehandel.

På bakgrunn av Marias fungering i hverdagslivet på Lauras hus ble de ansatte bekymret for Marias psykiske tilstand, ev. som følge av traumatisering. Etter henvendelse fra Lauras hus henviste Marias fastlege henne til DPS for utredning. Søknaden blev avslått, men ble påklaget og senere innvilget. Prosessen tok 7 måneder. Maria går nå i regelmessig behandling ved DPS, og har også deltatt i prosjektet "Psykososial oppfølging"²³.

Barnevernet har vært involvert i forhold til Maria og sønnen hennes. Hun har benyttet seg av en rekke tiltak i FORUS, som Åpen barnehage, Home-Start Familiekontakten, og barsel-/småbarnsgruppe²⁴.

Maria har under botiden på Lauras hus blitt innvilget permanent oppholdstillatelse, og vil etter hvert bli bosatt.

"Joy", 21 år fra Nigeria

Joy hadde bodd på krisesenter i over ett år da hun flyttet inn på Lauras hus i mars 2010 sammen med sin 1 år gamle datter. Hun hadde tidligere hatt refleksjonsperiode og anmeldt sine bakpersoner, men saken var blitt henlagt. Da hun flyttet inn var hun asylsøker.

Under oppholdet på Lauras hus er det blitt avdekket at datteren til Joy har en fysisk funksjonshemming, som deretter er blitt behandlet i flere omganger. Barnet fungerer nå godt, og går i barnehage i nærområdet. Joy selv har gått på norskurs ved Oslo Voksenopplæring, dekket av Nadheim. Når hun flyttet inn hadde hun allerede deltatt på 300 timers norskopplæring, som er hva en som asylsøker kan få

²¹ ADORA-prosjektet er et utdanningsprosjekt for kvinner utsatt for menneskehandel som kommer i kontakt med ROSA-prosjektet. Prosjektet tilbyr utdanning i negldesign og make-up ved Tone-Lise Akademiet.

²² Oppholdstillatelse *med rett til bosetting* kan innvilges først når utlendingens identitet er sannsynliggjort. Mange nigerianske personer som har vært utsatt for menneskehandel mangler gyldige identitetsdokumenter, noe som tar tid å skaffe seg, om det i det hele tatt lar seg gjøre. Før oppholdstillatelse med rett til bosetting blir innvilget, er utlendingen rettighetsmessig i stor grad å anse som asylsøker.

²³ Prosjekt "Psykososial oppfølging" er et samarbeid mellom Nadheim og Modum Bad sin traumeavdeling. Tilbudet er et stabiliseringskurs som handler om å mestre symptomer på traumatisering.

²⁴ FORUS Senter for barn unge og familier driver ulike barnevernstiltak i regi av Kirkens Bymisjon Oslo: Home-Start Familiekontakten er et familiestøttende program for familier med små barn, som selv opplever at de er i en vanskelig livssituasjon og har behov for støtte. Familiehuset Nanna-Marie driver en egen barsel-/småbarnsgruppe for de av beboerne på Lauras Hus som har barn.

dekket. Hun har også deltatt på utdanningen til ADORA-prosjektet og, sammen med datteren, ulike tiltak i regi av FORUS.

Joy har fått avslag på sin asylsøknad. Avslaget er anket og ligger til behandling i UNE. Avslaget har påvirket Joy sin psykiske helse. Hun uttrykker frykt for hva som kan skje med henne og datteren ved en retur til hjemlandet hvor hun ikke har noe nettverk. Hun sover dårlig og er deprimeret. Hun har avbrutt norsk kurset og går til behandling hos psykolog etter henvisning fra sin fastlege.

Del IV Dilemmaer i arbeidet

På de følgende sidene diskuterer vi sosialfaglige utfordringer og dilemmaer fra arbeidet og tilværelsen ved Lauras hus. Vi antar at disse også kan belyse mer generelle forhold knyttet sosialfaglig bistand og boligoppfølging for ofre for menneskehandel.

Oppholdsstatus og rettighetsvariasjon som betingelser for det sosialfaglige arbeidet

Tilbudet beboere ved Lauras hus får omfatter bolig med individuell sosialfaglig oppfølging. Som beskrevet over er det i tillegg lagt opp til at beboere skal kunne ta del i sosiale fellesaktiviteter, bl.a. annet med antakelser om miljøterapeutiske virkninger av dette. For øvrig er beboeres hverdagsliv varierende mht. hvilke tilbud og aktiviteter som er aktuelle og/eller tilgjengelige. Denne variasjonen er også av stor betydning for beboernes velferd, motivasjon og muligheter for å se fremover og er som sådan nært knyttet til Prosjekt Trygge boligers målsetning om meningsfull aktivisering og en positiv utvikling.

Prosjekt Trygge boliger har på den ene siden hatt sin oppgave i å veilede og bistå beboere i å få tilgang/nyttiggjøre seg aktivitets-, arbeids-/kvalifiserings- og helsetilbud, som i all hovedsak tilbys og organiseres av eksterne aktører. På den andre siden, har oppgaven vært å være en støtte for beboerne mht. deres videre utsikter. Både den konkrete adgangen til meningsfull aktivisering og mulighetene for å planlegge sin utvikling er imidlertid filtrert gjennom de betingelsene som den individuelle beboers oppholdsstatus innebærer. Disse betingelsene er presentert over. Her vil vi peke på hvordan disse forholdene har blitt aktualisert i hverdagen på Lauras hus og i det sosialfaglige og miljøterapeutiske arbeidet.

Rettigheter i forhold til økonomisk bistand

Som vi har sett er ofre for menneskehandel sin rett til økonomisk bistand ulik avhengig av hvilken oppholdsstatus de har. For beboere med barn har det i tillegg betydning hvilket statsborgerskap barnet får, da et barn som er norsk statsborger har andre rettigheter enn eksempelvis et barn som pga. mors status som utlending regnes som utenlandsk statsborger. Dette innebærer at beboerne på Lauras hus har vekslende økonomiske rammer å forholde seg til. En særlig utfordring oppstår når en person skifter status fra reflektant til asylsøker, eller når en asylsøker blir tildelt "Dublinsats", fordi dette innebærer en merkbar reduksjon i stønadsbeløpet en får utbetalt. Beboerne opplever dette urettferdig i seg selv, fordi skiftet av status fra deres perspektiv og mht. deres behov fremstår som vilkårlig. På Lauras hus får de også misnøyen illustrert og bekreftet av at andre beboere kan ha en bedre økonomi, en

Medarbeiderlogg 1/4/2010: Gikk til beboer med hennes asylstønad. Stønaden hennes er inntil videre blitt redusert på grunn av Dublinsak. Hun ble veldig sint, sa at jeg ga henne feil beløp og spurte hva jeg mente med at hun skulle få så lite penger og om jeg trodde at det gikk an å leve for denne summen. Jeg forsøkte å uttrykke forståelse for at det er lite penger, og forklare at det ikke er Lauras Hus, men UDI, som tar noen avgjørelser i forhold til stønadsstørrelser. Hun låste seg inne i leiligheten resten av kvelden.

misunnelsesverdig oppholdsstatus, osv., med de negative konsekvensene dette kan ha for fellesskapet i boligen.

Brå endringer i underholdet har også representert akutte økonomiske vanskeligheter for beboere. Lauras hus sin rolle i forhold til dette har vært å utbetale til beboere den økonomiske bistanden de har krav på, på vegne av UDI eller NAV (se tidligere avsnitt, om forutsetninger for å kunne opprettholde tilbud også for ofre for menneskehandel som har eller skifter til status som asylsøker).

Ved siden av rollen som sosialfaglige støttepersoner for beboere står medarbeidere dermed også som en slags representant for UDI eller NAV, og blir utfordret til å forklare og begrunne endringer som beboerne kan oppleve som dramatiske. Dette har utfordret, og i forhold til enkeltbeboere periodevis svekket, det tillitsgrunnlaget bistandsarbeidet ellers har skullet hvile på. Den ansatte får en vanskelig dobbeltrolle som både hjelper og kontrollør, og målsettingen om å legge til rette for selvstendighet og kontroll i eget liv utfordres.

I evalueringsperioden har disse utfordringene blitt tydeligere, og har vært forsøkt håndtert på ulike måter. Der det har vært mulig har man oppmuntret til og bistått beboerne i å opprette egne bankkontoer (egne konto gjør det mulig å få utbetalt noen støtteordninger direkte til beboers konto); medarbeidere og ev. advokat har sammen med beboer gått gjennom skriftlige vedtak, bedt om møter med ansvarlig instans, og utformet skriftlige klager på vedtak.

Rettigheter i forhold til arbeids- og kvalifiseringstiltak

Asylsøkere i mottak har rett til inntil 300 timer gratis norskopplæring²⁵. Reflektanter har ikke denne retten, Oslo kommune har hittil kun innvilget støtte til formålet når personen er analfabet.

Når det gjelder mulighet for å ta lønnet arbeid har reflektanter per definisjon innvilget midlertidig arbeidstillatelse. Asylsøkere kan få slik tillatelse etter søknad. For ofre for menneskehandel som er asylsøkere mangler disse ofte tilgang til gyldige identitetsdokumenter, noe som er til hinder dels for at de som asylsøkere skal få arbeidstillatelse, og dels for at de som er reflektanter skal kunne åpne bankkonto slik at de kan motta lønn.

Medarbeiderlogg 18/3/2010: Beboer ønsker å søke om arbeidstillatelse. Når jeg formidler at det ikke nytter, på grunn av hun mangler gyldige identitetsdokumenter, blir hun veldig skuffet. Beboer har vært mye deprimert og ønsker å være mer aktiv, bla. Gjennom å få seg en ekstrajobb. Det blir en ekstra nedtur når det ikke går. Systemet setter her en stopper for muligheten å kunne jobbe med egen selvstendighet og selvbilde.

I praksis er imidlertid arbeidstillatelse noe få i denne situasjonen kan benytte seg av i forhold til lønnet arbeid, på grunn av manglende språkkunnskaper og annen kvalifisering. Men manglende arbeidstillatelse er også et hinder for å utføre organisert frivillig arbeid, noe som ellers hadde kunnet fungert som et kvalifiserende tiltak og ikke mist gitt hverdagen mer innhold.

Beboernes framtidsutsikter er uvisse. Det er usikkert om de vil ha konkret nytte av norskkunnskaper i forhold til deltakelse i norsk samfunn og arbeidsliv i fremtiden. Å delta i sammenhenger der en gis anledning til å utvikle seg og selvbildet sitt virker imidlertid helsefremmende. Derfor bør tiltak som språkopplæring og andre kvalifiserende aktiviteter også ses i lys av et helseperspektiv, og ikke bare i et

²⁵ Rundskriv A-20/2007 Gjeninnføring av norskopplæring for asylsøkere i mottak. Utgitt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet

perspektiv knyttet til muligheten for å få arbeid i Norge senere. Mange av de kvalifikasjonene man kan tilegne seg er også mulige å applisere på en tilværelse i hjemlandet etter en eventuell retur.

I evalueringsperioden har beboerne på Lauras hus fått støtte fra Nadheim til gjennomføring av norskopplæring der de har ønsket det og det ikke har vært mulig å få dekket deltakelsen på annen måte. I tillegg har Nadheims arbeidsmarkeds-konsulent også gitt flere av beboerne veiledning i forhold til arbeid og kvalifisering.

Rettigheter i forhold til permanent oppholdstillatelse

Muligheten for å få permanent oppholdstillatelse som offer for menneskehandel er i praksis direkte knyttet til personens status i straffesak om menneskehandel²⁶.

Fire av beboerne på Lauras hus er under eller etter botiden blitt innvilget oppholdstillatelse. For alle unntatt én har vedtaket imidlertid vært gitt med primært grunnlag i at søkeren har et norsk barn. Menneskehandelen er nevnt i vedtakene – som nevnt over kan det å ha vært utsatt for menneskehandel legges vekt ved når en vurderer hvorvidt det foreligger sterke menneskelige hensyn. Men vi har inntrykk av at det er søkerens status som mor til et norsk barn, og ikke statusen som utsatt for menneskehandel som er det som vært utslagsgivende for vedtaket.

Ved Lauras hus har det vært mulig å observere tydelig hvordan beboernes ulike mulighet for å få innvilget permanent oppholdstillatelse virker inn på deres fremtidstro, trivsel og psykiske helse. I et fellesskap som Lauras hus kan også én beboers progresjon være kilde til mismot for en annen. Å se en annen person, som i utgangspunktet er i en lignende situasjon som en selv, få avgjørende fordelaktige avklaringer kan være utfordrende når en selv opplever fremtiden som radikalt usikker.

Intervju med beboer 11/10/2010: Hvis de sier at jeg ikke kan få bli, etter å ha holdt meg ventende i tre år uten mulighet til å jobbe eller utdanne meg, da er det norske staten virkelig ond. Usikkerheten og de begrensede mulighetene gjør meg frustrert.

I evalueringsperioden har slike endringer vært opphav til friksjon og til dels også splittelse mellom beboerne, og det har vanskeliggjort muligheten for å bruke fellesskapet som ressurs. Ved siden av å være bevisst og hensyntagende i det miljøterapeutiske arbeidet har utvidelsen av prosjektet med utflyttingsleiligheter (se over) gitt mulighet for også disponere arealressursene med hensyn til skjerming av beboere, bl.a. med henblikk på forhold som dette.

Helserettigheter

Som vi har beskrevet over er også rett til helsehjelp varierende med oppholdsstatus. Mange ofre for menneskehandel har traumatiserende erfaringer og belastes av symptomer på dette, inkludert søvnproblemer, diffuse smerter, flash-backs og depresjon²⁷. Behovet for helhetlig og varig helsehjelp er derfor stort, særlig i forhold til psykisk helse. I begrunnelse for å gi refleksjon er muligheten for å gi et helhetlig tilbud om oppfølging sentralt²⁸. En kan slå fast at for å komme det behovet i møte er

²⁶ Rundskriv GI-31/2010 *Instruks om oppholdstillatelse for vitner i sak om menneskehandel mv.* Utgitt av Justis- og politidepartementet.

²⁷ Lise Bjerkan (ed.), (2005). *A Life of One's Own. Rehabilitation of victims of trafficking for sexual exploitation.* Oslo: FAFO.

²⁸ Se tiltakene 7, 8, 9 og 10 i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel 2006-2009 *Stopp Menneskehandelen.*

refleksjonsperioden altfor kort. Asylsøkere har et lenger tidsperspektiv og derfor anledning til å i større utstrekning rekke å benytte seg av de tilbud som de har behov for.

I evalueringsperioden har helsehjelp, og ivaretagelse av rettigheter knyttet til dette, stått sentralt. Det har bestått i ulike former for bistand i forbindelse med akutt helsehjelp av ulike slag, ikke minst knyttet til mødre- og barnehelse. Også oppholdet på Lauras hus har et for kort tidsperspektiv for å arbeide grundig med beboernes helseutfordringer. Likevel har det vært arbeidet systematisk med å tilrettelegge for varig behandling og helsehjelp i ulike former. Medarbeidere har gitt veiledning til orientering i tiltaksapparatet, tilrettelagt for kontakt med fastlege og psykisk helsevern, bistått i klageprosesser, etc. Gjennom Nadheims samarbeid med Modum Bads traumeavdeling har beboere også blitt gitt tilbud om deltakelse i stabiliseringskurs (se omtaler over). 2 av beboerne ved Lauras hus deltok i dette i løpet av evalueringsperioden.

Individuell plan når fremtiden er uvis

Ved Lauras hus har individuell plan vært tatt i bruk som redskap i den sosialfaglige oppfølgingen. Individuell plan blir i det offentlige tjenesteapparatet brukt som et verktøy for å gi brukere som har behov for langvarige og koordinerte tjenester fra flere ulike instanser det tilbudet de har behov for. Den individuelle planen på Lauras hus, hvor beboerne har begrensede rettigheter til offentlige tjenester, tar utgangspunkt i en kartlegging ved innflytting av hva beboeren ønsker og trenger å få ut av oppholdet på Lauras hus og måten beboer og primærkontakt kan samarbeide rundt målene.

En utfordring er at det beboeren ønsker ikke alltid er i samsvar med hva som er praktisk mulig å få til innenfor en begrenset botid og når rettighetene er få. Usikkerhet knyttet til hvor lenge beboeren blir i landet, hvor lenge beboeren bor på Lauras hus, og hvilke rettigheter personen har med tanke på at et skifte i oppholdsstatus vil påvirke både økonomi og helserettigheter, gjør planarbeid i seg selv svært vanskelig. En annen utfordring er at mange av beboerne opplever lite fremtidstro, er preget av mismot, eller vegrer seg for å legge en fremtidsplan de ikke opplever de selv kontrollerer de vesentligste betingelsene for.

Medarbeiderlogg 17/3/2010: Det kan være vanskelig, og lite hensiktsmessig å ha en slik samtale (om IP) når personen er deprimert. Da er som regel vanskelig å tenke på fremtiden og se egne muligheter og potensiale.

Medarbeiderlogg 30/3/2010: Beboer hadde mye annet på hjertet; hun sier at hun er deprimert, føler seg ensom og er lei seg. Jeg føler på at vi ikke har fått til å fylle ut IP, samtidig som jeg tenker at samtalen der og da er viktigere for å bygge tillit og trygghet. Det passer ikke å komme trekkende med en skriftlig fremtidsplan når noen er veldig nede.

I evalueringsperioden har det vært lagt vekt på den individuelle planen som et tilgjengelig redskap for beboeren, for å definere hva som skal til for at oppholdet på Lauras hus kan bli best mulig, og at det er viktig at planleggingen av eget liv kommer i det tempo som er mulig for den enkelte beboer. Dette er ikke minst viktig i forhold til målsettingen om selvstendighet og kontroll i eget liv.

Bistand i det private rom

Lauras hus er beboernes hjem, om enn midlertidig. Samtidig er det også en institusjon der flere personer med lignende utfordringer bor sammen med ansatte til stede hele døgnet. Muligheten for å være sammen med andre i fellesrommene er tilstede samtidig som beboere kan trekke seg tilbake og være for seg selv i egen leilighet. I praksis er det imidlertid vanskelig å helt unngå personalet og de andre beboerne. Lauras hus er på denne måten en form for "institusjonalisert hjem."

Et tiltak der sosialfaglig oppfølging på skal skje i "institusjonaliserte hjem" presenterer utfordringer og dilemmaer som ikke på samme måte er aktuelle i sosialt arbeid ved et skjermet dagtilbud, en oppsøkende felttjeneste, en lavterskel møteplass, og lignende. Å hele tiden ha personalet tilgjengelig oppleves av beboerne som noe trygt og godt, slik det kommer til uttrykk i samtaler og evalueringsintervjuer. Mange av beboerne søker seg mye til fellesområdene, til personalet og de andre beboerne. Samtidig oppleves personalets tilstedeværelse noen ganger som kontrollerende av beboere. Det er i praksis ikke mulig å for eksempel passere inn og ut ubemerket. Det er heller ikke mulig å holde helt avstand fra de andre beboerne hvis en ønsker det, da en er nødt til å passere fellesområdene når en går inn og ut. Beboerne var dessuten i første fase av tiltaket ikke fri til å motta mannlig overnattingsbesøk, (regel begrunnet i sikkerhet, se over), og de var dermed avskåret fra en råderett de fleste tar som selvsagt i den privat sfære (dilemmaet med råderett over besøk drøftes spesifikt under). På denne måten kan målsetningene om at beboerne skal oppleve både økt selvstendighet og økt trygghet stå i motsetning til hverandre.

Når beboere ved Lauras hus tilbys individuell oppfølging i henhold til behov, ønsker og livssituasjon, innenfor rammen av en 'halvprivat' arena, er det forståelig at relasjonen mellom beboerne og personalet kan få et nært preg. For ofre for menneskehandel kan det sosiale nettverket være begrenset, og erfaring kan ha lært mennesker med denne bakgrunnen å være forbeholdne i omgang med andre. Det at medarbeidere ved Lauras hus har vært ønsket som ledsagere ved flere av beboernes fødsler illustrerer den spesielle rollen medarbeidere ved et tiltak av denne typen dermed kan få. Medarbeidere omtaler dette som "å komme tett på".

Mens dette i mange henseender er et kvalitetstegn, er det også kime til vanskelige dilemmaer i det sosialfaglige og miljøterapeutiske arbeidet, ikke minst med bakgrunn i at de individualiserende skjønnsvurderingene hele tiden skal tåle å måles mot andre individers behov, og hensynet til fellesskapet. Å "komme veldig tett på" kan føre til at noen prioriteringer "gjør seg selv", da en medarbeider kan oppleve det som "umenneskelig" å prioritere annerledes i den pågjeldende situasjonen. Når en beboers behov for oppfølging blir prioritert skapes likefullt en forventning i forhold til videre oppfølging både for den aktuelle beboer, og for andre beboere, noe som kan være en utfordring å håndtere. Utfordringen har gjort seg gjeldene for eksempel i forbindelse med fødsler og spesielle høytider, bursdagsfeiring, etc.

Medarbeiderlogg 22/7/2010: Fikk formidlet fra nattevakt at beboer som er høygravid og med termin om to dager hadde hatt vondt og vært redd i går kveld. Jeg var alene på jobb, og hadde en avtale med en annen beboer om følge til sosialtjenesten. Jeg gikk opp til den gravide beboeren for å høre om hun var så utrygg at jeg ikke burde reise. Da hun ikke åpnet vurderte jeg at det var best at jeg ble, slik at hun ikke skulle komme til en stengt kontordør hvis noe skulle skje. Jeg gikk derfor opp til den andre beboeren for å høre om vi kunne utsette møtet. Hun ble sint, mente at jeg prioriterte feil, og ville ikke snakke mer med meg. Hun ville ikke snakke med sosialtjenesten lenger heller.

Medarbeiderlogg 16/7/2010: Selve festen (barnets 1-årsfeiring) skal være en søndag når vi egentlig har fri. Samtidig er det en annen av beboerne som også skal feire ettårsdag for datteren sin også en dag når vi har fri. Begge mødrene har uttrykt at dette er en svært viktig dag for dem og at de vil at vi skal være der. I tillegg til disse feiringene er det en av beboerne som har termin snart. Det er avtalt at jeg skal være med på denne fødselen, fordi det er beboerens ønske og jeg er primærkontakten hennes. Hun har ingen andre nære personer som kan være til stede. Forespørslene fra beboerne sier noe om at de trenger oss og jeg tenker at det er en trygghet for dem at vi stiller opp og er tilstede når de ønsker det. Dilemmaet for oss er at disse hendelsene skjer utenom arbeidstid og at vi føler at vi må stille opp, selv om det betyr ekstra arbeid. På grunn av sommerferietider blir det slik at jeg er den eneste av oss tre (fulltidsansatte) som ikke er bortreist så jeg føler at jeg må ta ansvar for disse hendelsene. Noe som igjen fører til at jeg er "på vakt" også når jeg har fri, i nesten 4 uker. Det er vanskelig å si nei når med tanke på at de ikke har noe nettverk eller andre de kan be om hjelp.

Beboeren kan oppleve det som et tillitsbrudd når en ansatt nedprioriterer det ønsket om oppfølging som beboeren kommer med, kanskje særlig når det skjer til en annen beboers fordel. Den ansattes perspektiv er da ofte at prioriteringen var uunngåelig, på grunn av at behovet den andre beboeren uttrykte opplevdes som mer prekært av rent medmenneskelige grunner. Har en ansatt stilt opp i en situasjon som av beboeren har opplevd som kritisk skaper det en forventning i forhold til bistand eller tilstedeværelse videre, og hvis den ansatte neste gang ikke har anledning å bistå kan det tolkes som et tillitsbrudd.

Slike forventninger kan være vanskelig å imøtekomme av flere årsaker. Den lave bemanningen er en klar begrensning. På den andre side er det også et mål at beboerne i størst mulig grad skal klare seg selv og øke sin selvstendighet under oppholdet ved Lauras hus. Tiltaket har antatt at endring av selvbilde henger sammen med evnen til å i størst mulig grad klare hverdagen uten assistanse fra personalet. Dermed kan det være sosialfaglig problematisk å imøtekomme forventninger om bistand.

Håndtering av forventninger om bistand handler om en grenseoppgang som er viktig i alt i sosialt arbeid, mellom bistand og hjelp til selvhjelp. Ved Lauras hus har denne vurderingen vært en sentral utfordring. I evalueringsperioden er det likevel tydelig at noen klart nødvendige oppfølgingsoppgaver har vært umulige å imøtekomme. Vi ser at belastningen på personalet i perioder har vært altfor stor som følge av dette og at dette har gjort det vanskeligere å kvalitetssikre den sosialfaglige oppfølgingen og at bemanningen på Lauras hus med andre ord har vist seg å være for lav.

Om betydningen av "ikke-måltrettet aktivitet"

Evalueringens material antyder at det mest effektive tillits- og relasjonsbyggende arbeidet er det som forekommer spontant mens hovedfokus er på noe annet enn beboeren selv, altså i situasjoner som er annerledes enn organiserte samtaler om beboerens situasjon og utvikling. Ved flere anledninger har det vist seg at det er i de uformelle sammenhengene, når sosialarbeideren og beboeren for eksempel går en tur sammen, eller løser en konkret, hverdagslig oppgave, eller når den ansatte er tilgjengelige for beboerne akkurat når behovet melder seg, at det oppstår samtaler om vesentlige forhold i fortid, nåtid og fremtid. Ofte er det også i slike situasjoner at overraskende opplysninger blir gitt, eller vurderinger og beslutninger luftet. Vi kan kalle dem "spontane fokusøyeblikk".

Medarbeiderlogg 17/4/2010: Etter å ha passet på datteren i nesten en time i fellesarealet var jeg lenge opp hos beboer i leiligheten deres. Vi pratet om løst og fast og hun viste meg bilder av familie og venner i hjemlandet og tida før hun kom til Norge. Hyggelig samvær. Tolket dette som et tegn på at kontakt er gjenopprettet etter at hun forrige uke uttrykte at hun aldri mer ville ha noe med meg å gjøre. Det at hun lar meg passe datteren og etterpå forteller personlige historier tenker jeg er et uttrykk for tillit. Det var et bevisst valg fra min side å fokusere på å bare være sammen i helga og ikke snakke om saksgang, individuell plan eller annet som vi burde ta tak i. Tar tid å bygge tillit, vi får ta det andre litt etter litt.

Evaluering materialet viser tydelig at denne typen erfaringer både er gjennomgående og trolig av stor betydning for prosjektets evne til å bistå positivt til beboernes livssituasjon. Utfordringen ligger i hvordan en kan organisere virksomheten slik at betingelsene blir gode for spontane fokusøyeblikk.

Medarbeiderlogg 30/4/2010: Gikk tur med beboer. Snakket om løst og fast. Merker at beboer gjerne vil gjøre ting for å fylle dagene og setter pris på selskap. Det er generelt vanskelig å få til aktiviteter. Ofte planlegger vi aktiviteter, men så ombestemmer beboeren seg, som regel med forklaringen at hun er trøtt og har hatt en dårlig dag. Det er forståelig og viktig å respektere, men de ansatte er ikke like fleksible på grunn av andre avtaler i arbeidstiden, og det gjør det vanskelig å finne tid neste gang.

Medarbeiderlogg 11/5/2010: Beboer spurte om vi kunne gå på kino i de nærmeste dagene. Jeg sa at jeg ikke jobbet og oppmuntret henne til å spørre de som var på jobb. Hun trakk litt på det og sa at hun syntes det var vanskelig ettersom hun ikke kjenner mange av miljøarbeiderne og ville heller vente til jeg var tilbake på jobb.

I evalueringsperioden har vi gjort endringer med tanke på å skape mest mulig rom for denne typen effekter. Beboernes tilbakemelding har pekt på at en betingelse som må være tilstede er kontinuitet i staben og at det samlede antallet medarbeidere på huset ikke er for stort. Personalet har også observert at beboerne retter ønsker både om sosialfaglig oppfølging, og miljørettede tiltak til de tre sosialkonsulentene som jobber fulltid, mens de i liten grad forholder seg på denne måten til miljøarbeiderne som jobber i mindre stillinger. Dette har ført til at turnus ble endret fra 1. september 2010. Endringene blir iverksatt i to faser, den første 1. september og den andre 1. januar 2011, og målet er at ingen stilling på Lauras hus skal være mindre enn 25 %. Det er tenkt skal lede til en økt tillit blant beboerne også i forhold til miljøarbeiderne, og begrunnes i tidligere erfaringer i arbeidet med ofre for menneskehandel som har vist at tillitsbygging er avhengig av regelmessig tilstedeværelse over tid²⁹.

Fellesskap og brukermedvirkning

Fellesskapet på Lauras hus var tenkt å være en ressurs for beboerne. Evalueringen antyder at det er både positive og negative dimensjoner ved beboernes erfaringer av det kollektive aspektet ved å bo på Lauras hus, at fellesskapet på huset er en ambivalent størrelse. På den ene siden viser evalueringen at fellesskapet er viktig for beboernes trivsel på huset, og for dem står for noe av det gode ved prosjektet. De har også selv direkte eller indirekte preget det kollektive på ulike måter: Graden av fellesaktiviteter har variert avhengig av hvem som til enhver tid har bodd på Lauras hus, i hvilken grad de har ønsket å ha kontakt med de andre beboerne og hvordan den enkelte har hatt det i sitt eget liv. Når flere har slitt med depresjon og har isolert seg som følge av det, så har fellesarealene også vært stille. Tilbakemeldingene fra beboerne har allikevel vært at det er viktig at personalet ser til at det er liv i fellesarealene og at de inviterer til samvær.

Medarbeiderlogg 11/4/2010: Samtlige beboere er på huset og har lyst å gå ut og nyte det fine været. Vi bestemmer oss for å gå en kort tur til nabolaget for å drikke kaffe og spise is i solen. Det er en avslappet og hyggelig stemning og det virker som at beboerne trives i hverandres selskap. Når vi først klarer å samle alle beboerne så er det som oftest veldig vellykket. Jeg har lært at det for mange av beboerne betyr mye å være i sosiale miljøer hvor de ikke trenger å være på vakt og hvor de heller ikke føler at de blir for "synlige". Jeg tror at flere av dem setter pris på å gjøre ting i fellesskap, at man er en gruppe som snakker sammen, og at det ikke festes så mye oppmerksomhet mot den enkelte person.

Ønsket om å ha ukentlige avtaler om fellesaktiviteter har også variert over tid. I andre halvdel av evalueringsperioden besluttet beboermøtet å ha fellesmiddager hver uke på et fast tidspunkt. Beboerne melder om viktigheten i å ha en fast invitasjon, som en også kan takke nei til hvis en ikke ønsker å delta.

²⁹ Årsmelding 2009 fra Nadheim.

I evalueringsmaterialet framkommer det også konfliktstoff som har sitt utgangspunkt i fellesskapets utfordringer. Beboerne har ikke valgt hverandre. De er på noen måter i lignende situasjoner, men er forskjellige individer og den enkeltes forutsetninger varierer. Å skape, opprettholde og delta i fellesskap forutsetter en grad av gjensidig tillit, at en kan stole på hverandre. Som nevnt over kan det å ha vært utsatt for menneskehandel disponere for forbeholdenhet og mistillit i relasjon til andre, og mange av beboerne er tilbakeholdne med å stole på andre. Samtidig er det i dette fellesrommet mye av det tillitsbyggende arbeidet skal gjøres.

Det relasjonsskapende og tillitsbyggende i fellesskapet blir også utfordret av beboernes tilhørighet i forhold til nasjonalitet. Når flere kommer fra samme land omgås de hverandre mye, og det kan virke inn på den eller de andres opplevelse av å bli satt utenfor gruppen. Det er også noe samarbeidspartnerne har gitt tilbakemelding på (se under).

At flere beboere har samme nasjonalitet bidrar også til en sårbarhet innad i denne gruppen. Beboerne har opplevd gjentatte svik, ofte fra personer av samme nasjonalitet.

Medarbeiderlogg 28/7/2010: Dagen etter (fellesmiddag hvor beboer ikke deltok) kommer beboer og beklager at hun ikke kom ut og spise i går. Hun sier at noen av de andre kvinnene sladrer om henne og at hun derfor ikke vil være sammen med dem.

Personalet har observert en stor grad av mistenksomhet ovenfor andre av samme nasjonalitet, også når beboerne tilsynelatende er gode venner. Hvis tillitsbrudd skjer melder det seg i form av store konflikter, og dette har evalueringsperioden da også vist.

Evalueringen synliggjør også utfordringen i at det kan finnes kulturelle forskjeller i måter å håndtere konflikter på. Det gjør at det kan være utfordrende for beboerne å håndtere konflikter seg imellom, og likeså setter det betingelser for personalets mulighet for å legge til rette for konflikthåndtering.

En siste ambivalens knyttet til fellesskapets betydning dreier seg om stigmatisering og muligheten for å bekjempe dette. En av målsetningene for beboeres opplevelse ved Lauras hus er knyttet til å oppleve en positiv utvikling av selvbildet. Et sentralt virkemiddel er her å gi tilgang til ikke-stigmatiserte roller, ikke minst gjennom deltakelse i aktiviteter der ofre for menneskehandel kan ta i bruk andre ressurser i seg selv, og fremstå som "alminnelige". Å bli utsatt for stigmatisering innebærer å få sin identitet redusert til ett, diskrediterende trekk (som for eksempel når en identifiseres som prostituert).

Intervju med beboer 11/10/2010: Jeg vet at jeg har problemer, men etter at jeg hadde bodd på huset en stund ble jeg bare sint og frustrert av å møte de ansatte og de andre kvinnene. Det var ikke personlig, det var bare at det minnet meg om situasjonen jeg var i og alle problemene mine.

Å få fremstå som alminnelig innebærer å, som andre, få delta i sosiale sammenhenger som en sammensatt person (se også neste kapittel). For mange deltakere innebærer perioden på Lauras hus deltakelse i aktiviteter der dette er mulig, både gjennom sosiale og formelle kvalifiseringsaktiviteter. Evalueringen antyder at mange beboere har opplevd et slikt løft, og samtidig at en slik utvikling kan gi trang til å redusere kontakt med andre som tilhører samme stigmatiserte gruppe. Dermed kan fellesskapet på Lauras hus også oppleves som en negativ påminnelse, i en positiv prosess.

Utsagn fra beboer i beboermøte: Dere må forstå at det ikke handler om Lauras hus, om leilighetene er fine eller ikke. Det handler om situasjonen vi er i og hvilke muligheter vi har til å gjøre noe med den.

Brukermedvirkning er en fruktbar strategi i arbeidet med å gjøre fellesskapet til en ressurs. I et tiltak som dette er brukermedvirkning utfordrende av flere grunner. Ikke minst er mange av begrensningene som har stor betydning for beboere gitt av eksterne forhold, og utenfor både medarbeiderne og beboernes innflytelse. Beboerne har begrensede rettigheter, og rammene for prosjektet er gitt.

Dessuten har personalet en utfordring i forhold til å tilse at alle stemmer blir hørt, også de som av ulike grunner nøler med å innta en selvbestemmende rolle ved for eksempel å ta ordet i møter.

I evalueringsperioden har arbeidet med å legge til rette for fellesskap i Lauras hus blitt mer bevisst disse utfordringene. Som følge har vi styrket betoningen av fellesskapet som en frivillig størrelse, og blitt mer systematiske i invitasjonen til fellesaktiviteter så vel som beboermøter.

Mellom sikkerhet, trygghet og selvstendighet

Lauras hus skal være trygt. For å sikre dette satte en før oppstart av prosjektet blant annet opp noen husregler, som etter hvert er blitt revidert ut i fra hvordan prosjektet har utviklet seg og hvilke tilbakemeldinger som beboerne har kommet med. Som nevnt tidligere tok evalueringen sikte på å særlig belyse blant annet beboernes opplevelse av trygghet og selvstendighet. Evalueringen har vist at disse to hensyn noen ganger kan stå i motsetning til hverandre. Regelen om besøkskontroll, og regelen om at besøk fra menn med unntak av barnas fedre ikke var tillatt på huset, er eksempler på regler med begrunnelse i å ivareta beboernes sikkerhet. Det er imidlertid regler som fratru beboerne muligheten til selv å fullt ut regulere besøk. Dermed reduserer deres mulighet til å bestemme, dvs. å ta beslutninger under ansvar i eget liv.

Medarbeiderlogg 17/3/2010: Samtale med beboer angående regler og besøk. Beboer reagerte med sinne og frustrasjon. Hun sa at hun forsto at dette er et hus for kvinner og at vi må følge reglene – samtidig som hun sa at hun ikke forsto at vi vil ødelegge noe som er bra for henne; den eneste gode relasjonen (et mannlige familiemedlem) i hennes liv på lenge.

Medarbeiderlogg 31/3/2010: Jeg synes denne situasjonen viser at hensynet til husets helhet, til sikkerhet og forutsigbarhet for andre beboere, her kolliderer med hensynet til denne beboerens selvstendighet, hennes ønsker og behov og opplevelse av trygghet gjennom å ha et familiemedlem nær seg.

Dilemmaet ligger i hvordan en kan ivareta fellesskapets, det vil si de andre beboernes trygghet, uten å undergrave den enkeltes mulighet for selvstendighet. Et annet dilemma er at denne typen besøksregler også undergraver et av de andre målene, det nettverksbyggende arbeidet, ved at muligheten for å pleie og utvikle sosiale kontakter gjennom gjestfrihet ble gjort vanskeligere for beboerne. I noen tilfeller så vi også at reglene hindret enkelte beboere i å gjengjelde hjelp og støtte som har vært eller er helt vesentlig i deres liv og tjente til å distansere dem fra personer som er svært viktige for dem. Til sist, ved å innskrenke selvbestemmelse over et så sentralt område kom reglene også til å plassere medarbeidere som skulle forvalte dem i en lite gunstig posisjon som kontrollører.

I evalueringsperioden ga beboerne en samlet tilbakemelding om at ingen følte at den egne opplevelsen av trygghet ble truet ved at de andre beboerne hadde besøk. De ga også et samlet uttrykk for hvor viktige de menneskene som de ønsket å ha på besøk var for dem, særlig fordi deres nettverk er så begrenset. Som følge av dette er reglene knyttet til besøk gradvis endret, først gjennom at flere og flere unntak ble gjort fra regelen. Endringen er imidlertid gjort med forbehold om at de kan endres igjen i det en person flytter inn som opplever det som utrygt at andre beboere har ukjente på besøk.

For alltid offer for menneskehandel eller person med prostitusjonserfaring?

Ofre for menneskehandel og personer med prostitusjonserfaring er stigmatiserte grupper. Til tross for at det handler om erfaringer et menneske har, og ikke egenskaper ved det mennesket, så er det elementer som i mange sammenhenger får lov å overskygge alt annet ved det mennesket.

Noen gitte ytre rammer er med på å forsterke opplevelsen av stigma. Å straffeforfølge en bakperson er en prosess som ofte tar flere år. I løpet av denne tiden er den fornærmede i saken nødt til å gjentatte ganger bli minnet på det som en gang har skjedd, nødt til huske alle detaljene, og nødt til å snakke om det. Det samme gjelder til en viss grad også for prosessen i forhold til det å få klarhet i muligheten for permanent opphold, noe som også er en langvarig prosess. Det gjelder både for dem som har vitnet i straffesaker om menneskehandel som reflektant og dem som har søkt om asyl, enten etter at en refleksjonsperiode er over og straffeforfølgelse av bakpersoner av ulike grunner ikke er aktuelt eller når personen har søkt asyl fra begynnelsen av.³⁰

Når det gjelder Lauras hus så vitner beboerne om at det å flytte til Lauras hus fra et krisesenter oppleves som et skritt frem i livet. Men etter hvert melder beboerne om at det å bli boende på Lauras hus for lenge heller ikke er godt, på samme måte som evalueringen av ROSA viser til erfaringene fra krisesentrene. Når Lauras hus, som nevnt tidligere, blir et symbol for den situasjon man er i, og når alt med tiltaket minner en om de stigmatiserende erfaringen eller de tilsynelatende uoverkommelige utfordringene en har i livet, kan oppholdet etter hvert oppleves som mulighetsbegrensende.

Intervju med beboer 11/10/2010: Lauras hus føles mer som et hjem enn det krisesentret gjorde. Lauras hus er friere, det er mindre regler og de ansatte er mer avslappende. Når jeg flyttet hit følte jeg at det skjedde noe, at livet mitt gikk fremover, en utvikling.

Å bo på Lauras hus er frivillig, men her er uttrykket ikke helt dekkende. En bor ikke nødvendigvis på Lauras hus frivillig når en gjør det på grunn av at en vurderer de tilgjengelige alternativene (som regel asylmottak) som dårligere. På linje med at beboerne gir uttrykk for en opplevelse av å gå et skritt frem i livet i det en flytter fra krisesenter til Lauras hus, kan en se den samme positive opplevelsen av progresjon når det gjelder beboere som etter en lengre periode på Lauras hus flyttet til en utflyttings-/oppfølgingsleilighet. De peker også på viktigheten av å fortsatt ha personale tilgjengelig.

Intervju med beboer 6/10/10: Når jeg flyttet ut var jeg klar, og følte at det var på tide å prøve meg på egenhånd. Jeg ville se hvor godt jeg kunne takle livet selv. Det var tøft den første perioden, jeg sov nesten ikke de to første månedene og var redd for at jeg nå var alene. Men jeg følte meg bedre og bedre, og etter hvert ble jeg roligere av å oppdage at personalet på Lauras fortsatt er til stede, at jeg blir ringt til og at jeg kan komme til huset når jeg vil. Jeg føler meg ikke ensom nå.

De tilbud som er tilgjengelige for beboerne er ofte knyttet til deres status som ofre for menneskehandel eller personer med prostitusjonserfaring. Det gjelder ADORA-prosjektet, som er det eneste utdanningsprosjektet som beboerne har tilgang på. Det gjelder også Prosjekt Psykososial oppfølging, og det gjelder ulike aktiviteter som arrangeres på Nadheim eller Pro Sentret. Mange av beboerne ønsker seg vekk fra prostitusjonsmiljøene (og oppfordres da også til å bryte med disse), og i lys av dette ønsket kan beboerne også oppleve arenaene som bistandstilbudene representerer truende. Helt konkret kan de der risikere å møte folk de ikke ønsker å møte. Men mer allment, og like betydningsfullt, gir beboere i økende grad uttrykk for ønsker om å delta i andre sammenhenger, sammenhenger der status (identitet) som offer for menneskehandel ikke er det eneste eller det definerende grunnlaget for deltakelsen og dermed det overgripende trekket som definerer fellesskapet man deltar i.

Det som blir synlig her er hvor nær forbindelsen er mellom aktivitetsmuligheter/deltakelse, og beboeres selvfølelse/selvbilde og identitet. I forhold til å se seg selv i nye situasjoner, få økt selvfølelse og på den måten redusere opplevd stigmatisering har Oslo Voksenopplæring vært en viktig arena for flere av

³⁰ En av beboerne har først hatt refleksjonsperiode, deretter midlertidig oppholdstillatelse i en periode da hun også vitnet i rettssak om menneskehandel. Da rettssaken var over og den midlertidige tillatelsen var løpt ut, søkte hun om asyl for å få søknaden vurdert ut fra det faktum at hun hadde vitnet i sak om menneskehandel. Prosessen fra at hun søkte om refleksjonsperiode, til hun ble innvilget bosetting i en kommune tok 3.5 år. En annen beboer som raskt ble innvilget oppholdstillatelse, har ventet på bosetting i over 3 år. Prosessen før en har anledning til å legge fortiden bak seg er med andre ord lang.

beboerne. Særlig gjelder dette for beboere som ikke har anledning til å jobbe, enten på grunn av gjeldende lovgivning eller manglende kvalifikasjoner. For noen har manglende rettigheter i forhold til barnehagedekning vært til hinder for å kunne delta på norskopplæring, noe som er uheldig. Også den knappe økonomien er med på å redusere den enkeltes muligheten for å delta på aktiviteter som kan være med på å rehabilitere en stigmatisert identitet og selvforståelse. Det samme gjelder i forhold til muligheten for å kunne organisere feiringen av høytider, som dåp og bursdager.

Evalueringen viser hvor viktig det er, både i forhold til eget selvbilde og i forhold til nettverksbygging, å kunne invitere inn til slike ting. Når Lauras hus har kunnet gjøre dette er det bl.a. i kraft av bistand fra ROSA-prosjektet. Det hadde ikke vært mulig å gjennomføre for den enkelte da beboernes privatøkonomi gjør dem nødt til å leve ekstremt sparsommelig. Særlig viktig har dette vært for beboere med små barn, som ikke har skole eller arbeid som arena for å bygge nettverk og bli speilet i nye situasjoner.

Medarbeiderlogg 21/7/2010: Beboer har hatt litt dårlig selvtillit rundt sine egne evner som mor og det er viktig at hun får tilbakemelding på at hun gjør en veldig god jobb. Å arrangere bursdagsfest, lage mat og invitere gjester tror jeg betyr mye og gir en følelse av mestring og "normalitet" i hverdagen.

For å bøte på noen av disse utfordringene har Lauras hus i løpet av evalueringsperioden utvidet med tre utflyttingsleiligheter. Det har vært viktig å gi de beboere, som føler at de har fått ut det de kan få ut av oppholdet på Lauras hus, et tilbud som gjør at de opplever progresjon i egne liv. Samtidig legges det til rette for oppfølging videre, med fortsatt tilgang til oppfølging på døgnbasis, men med et enda større fokus på myndiggjøring og botrening. Dette har vist seg få resultat i form av bedret psykisk helse hos beboerne. Det har også betydning for fellesskapet, som ikke har godt av at en eller flere personer ønsker seg bort og ikke vil ha med de andre beboerne å gjøre. I evalueringsperioden har personalet også jobbet systematisk med å finne, og motivere beboerne til å benytte seg av, tilgjengelige tilbud. Eksempler på slike tilbud er Åpen barnehage, besøkvenner gjennom Røde Kors, og Marte-kaféen³¹.

Målgruppe og sammensetning – ønsker, behov og justeringer

Reflektanter versus asylsøkere som målgruppe for prosjektet

Som det har fremgått i beskrivelsen ovenfor opplever ROSA-prosjektet at tilbudet Lauras hus i all hovedsak fungerer godt. Derimot er Grünerløkka sosialsenter langt mer kritisk. Sosialsenteret ønsker at reflektanter i større grad skal være målgruppe for prosjektet. Erfaringen så langt er at de fleste beboere på Lauras hus er asylsøkere. Enten fordi de var reflektanter på innflyttingstidspunktet, men så har søkt asyl. Eller fordi de er henvist fra ROSA-prosjektet, som prioriterer de med lang botid på krisesenter – personer som oftest er asylsøkere. Det er vanskelig å se for seg at det ikke til enhver tid hovedsakelig vil bo mennesker på Lauras hus som er asylsøkere, da refleksjonsperioden er svært kort.

Grünerløkka sosialsenter har foreslått at Lauras hus opererer med en tom plass til enhver tid, forbeholdt reflektanter. Dette fordi de opplever at når en reflektant trenger bolig, haster det med å gi vedkommende et tilbud, men da er det fullt på Lauras hus. Sosialsenteret har videre foreslått at Lauras hus kan fungere som en midlertidig bolig for reflektanter til en annen boløsning finnes. Det står i motsetning til ROSA-prosjektet, som mener at det er uheldig å ha et botilbud som blander kriseplasser og langtidsplasser, da det vil få de samme uheldige konsekvensene som evalueringen av ROSA-prosjektet viser til. Det ville

³¹ Marte-kaféen er en kafé for alenemødre som er drevet av Røde Kors.

også undergrave grunntanken i prosjektet Trygge boliger; at det skal være et så forutsigbart botilbud som mulig, der behov og ikke oppholdsstatus er avgjørende for personens tilgang til tilbudet og der tilbudet skal opprettholdes så lenge som personen trenger det, også når personen skifter oppholdsstatus.

STOP-gruppa har på sin side sagt i sitt intervju at de ønsker et botilbud for ofre for menneskehandel som gjennomgår straffeprosesser. Disse er som regel langvarige, og STOP-gruppa ønsker derfor at tilbudet må gjelde over en lang periode. Dette vil i praksis gjelde både reflektanter og asylsøkere.

Det er lett å forstå at sosialsenteret opplever tilbudet Lauras hus som mindre relevant, slik det nå fungerer. To prinsipper står mot hverandre: Skal de med behov og ønske om å benytte tilbudet Lauras hus, som ofte er asylsøkere, få tilbudet, eller skal det være en større balanse mellom asylsøkere og reflektanter? For å få det siste til vil Lauras hus måtte operere med tomme plasser i perioder. Og bak dette dilemmaet ligger det grunnleggende spørsmålet; Skal ofre for menneskehandel anses som en gruppe, som stiller likt i forhold til rettigheter og plikter, eller skal det være oppholdsstatusen som skal være avgjørende? For å spissformulere dilemmaet: Er det akseptabelt at offerets oppholdsstatus blir avgjørende for hvilken oppfølging en får?

STOP-gruppas ønske om å forbeholde plassene til kun de som er i straffeprosesser kan forstås ut i fra deres synsvinkel, men drøftes ikke her, da dette ønsket ikke har vært drøftet i forbindelse med opprettelse av dette tiltaket, og i praksis vil favne en svært smal gruppe ofre for menneskehandel.

Sammensetning

Både Grünerløkka sosialsenter og ROSA-prosjektet, samt de ansatte på Lauras hus selv, melder bekymring for at en nasjonal gruppe, nigerianske kvinner, i for stor grad dominerer bomiljøet på Lauras hus. Et dilemma ligger i at det blir vanskelig for kvinner fra andre land å flytte inn, når så mange av de andre beboerne er fra samme nasjon, med samme språk og kultur. Et annet dilemma er at mange nigerianske kvinner uttrykker skepsis i forhold til å flytte inn et sted der det bor andre nigerianske kvinner. Samtidig har en sett at når beboerne har flyttet inn og blitt kjent med hverandre blir de venner og tilbringer mye tid sammen.

Igjen får en noe av det samme dilemmaet som ovenfor; Er det de med størst behov som skal få tilbudet, eller er det andre hensyn, i dette tilfellet sammensetningen i tiltaket?

Selv om det har bodd kvinner fra fire ulike nasjoner på Lauras hus, er det en klar dominans av nigerianske kvinner. Det er viktig at dette blir reflektert ved inntak, ikke minst i forhold til hvorvidt målet om for eksempel nettverksbygging blir vanskelig ut i fra sammensetningen på huset. Likevel er det vanskelig å ikke la behov, framfor nasjonalitet få prioritet ved vurdering av inntak av nye beboere. Det er også viktig å huske at beboerne er individer, som er mye mer enn tilhørende en nasjonalitet.

Del V Konklusjoner

Evalueringen er bygget på prinsippene fra aksjonsforskning. Det innebærer at endringer i prosjektet skal foretas etter hvert som det avdekkes behov for endringer. I rapporten har vi forsøkt å vise dette ved å presisere for hvert hovedtema endringer som er gjort underveis, fra redusert besøkskontroll og behovet for færre, men større, stillingsbrøker, til justeringer og bevisstgjøring i innholdet i den sosialfaglige oppfølgingen.

Rammefaktorene er det imidlertid vanskeligere å endre underveis. Her har evalueringen avdekket en del forhold som oppdragsgiverne må ta stilling til. Evalueringen har også løftet fram en del

problemstillinger i forhold til at gruppa "ofre for menneskehandel" har to sett av systemer å forholde seg til, henholdsvis refleksjonssystemet og asylsystemet, og at disse utløser ulike rettigheter og plikter med direkte følger for ofrene, men også indirekte, ved å filtrere hvilke ordninger oppfølgingen kan mobilisere. Mange ofre for menneskehandel vil i ulike faser komme til å høre inn under begge systemene.

Trygg bolig med tett oppfølging

Det må slås fast at Lauras hus er en sikker bolig der beboerne får tett oppfølging. Stabilitet i botid, klare tilbakemeldinger fra beboerne og samarbeidspartnere er tydelige indikasjoner på dette. Det har ikke vært alvorlige trusselsituasjoner på Lauras hus så langt, men flere av beboerne har vært utsatt for trusler og vold i andre sammenhenger. Tett samarbeid med politiets STOP- gruppe, samt døgnbemanning, må sies å være suksessfaktorene her. I all hovedsak kan vi derfor slå fast at de som har benyttet tilbudet Lauras hus, har opplevd det som trygt.

Behov for samkjøring av rettigheter, muligheter og plikter for de ulike oppholdsstatusene

Evalueringen avdekker at en har ulike rettigheter, muligheter og plikter ut i fra om en er reflektant eller asylsøker, selv om en tilhører kategorien "offer for menneskehandel". Det er mange som skifter status underveis, og dersom en skal få varig opphold i landet må en uansett søke asyl, slik reglene er i dag.

Mange advokater anbefaler i dag noen mulige ofre for menneskehandel om å søke asyl direkte, og ikke refleksjonsperiode. Refleksjonsperiodens korte lengde gjør at denne for mange bare blir et skritt mot asylsøknad.

Erfaringene fra Lauras hus er at det ville vært en stor fordel med større samkjøring av rettigheter og muligheter for gruppa ofre for menneskehandel. Å skulle være nødt til å flytte fra et sted hvor en har etablert tillitsrelasjoner, går på skole, har barn i barnehage eller skole, eller har et etablert samarbeid med barnevernet, på grunn av at ansvarlig forvaltningsnivå skifter med oppholdsstatus virker urimelig og har svært uheldige virkninger når situasjonen for personen i praksis er helt den samme. Etter vårt syn skjerpes problemet av at de negative konsekvensene av ordningen så tydelig rammer tredjepart (barn), som ved en slik ending kan være i en meget sårbar posisjon. At en kan bo på Lauras hus uavhengig oppholdsstatus, og på den måten kunne oppleve noe forutsigbarhet i en ellers meget uforutsigbar livssituasjon ser vi som en av prosjektets primære styrker.

Hvilke behov kan Lauras hus dekke?

ROSA-prosjektet er svært fornøyd med Lauras hus, da prosjektet i særlig grad imøtekommer behovet for å gi ofre for menneskehandel med lang, eller forventet lang, botid på krisesenter, et godt tilbud. Særlig har gravide kvinner blitt vurdert som svært aktuelle å søke inn, da krisesenter ikke er et egnet sted for å føde og følge opp spedbarn. I tillegg har mange i denne gruppa hatt betydelige psykiske belastninger. Depresjon, selvmordstanker og angst har preget tilværelsen for flere av kvinnene, noe som krever tett oppfølging.

Grünerløkka sossialsenter har på sin side opplevd tilbudet som lite relevant for deres behov. Dels fordi Lauras hus ikke har hatt akutt plasser, dels fordi mange reflektanter ikke har ønsket så tett oppfølging som Lauras hus gir, og dels fordi botiden på Lauras hus har vist seg å bli generelt lang – noe som gjort at plasser sjeldent er ledige. Sossialsentret har på bakgrunn av dette meldt inn ønske om å forbeholde prosjektet reflektanter, og at Lauras hus kan fungere som en midlertidig bolig til en annen boligløsning er på plass. Sossialsentret har også nevnt behovet for trygge boligløsninger med barnefaglig oppfølging for kvinner med barn, noe som er på linje med det behov som ROSA-prosjektet uttrykker.

At tilbakemeldingene fra samarbeidspartnerne spriker i så høy grad i forhold til behovsbeskrivelsene viser at det er et stort behov for differensierte botilbud i Oslo og på landsbasis. Det er åpenbart

vanskelig å favne alle behov i et så lite tiltak som Lauras hus. Ved å bruke tiltaket både for akuttplasseringer og mer langsiktige plasseringer når den akutte fasen er over er det fare for at en fort vil møte de samme utfordringene som evalueringen av ROSA-prosjektet viser til. Spørsmålet er også om det er ønskelig at et så lite prosjekt opererer med tomme plass(er) for å imøtekomme sosialsenterets behov for dette når ROSA-prosjektet har mange i kø som bør flytte ut fra kriesesenter. Dette er vurderinger som må gjøres i lys av hvilket samlet botilbud som eksisterer for personer utsatt for menneskehandel.

Tiltaket for kvinner med betydelige oppfølgingsbehov

Det er vanskelig å følge opp kvinner med betydelige psykiske helseutfordringer i et såpass kortvarig prosjekt som Lauras hus er. Samtidig er det kanskje i forhold til helse at prosjektet er mest vellykket. Beboerne opplever Lauras hus som et trygt sted å bo. Mange har dårlig psykisk helse når de flytter inn, men har i løpet av botiden fått betydelig hjelp på nettopp dette området, både gjennom Nadheims stabiliseringskurs i samarbeid med Modum Bads traumeavdeling og gjennom tilgang til individuell psykoterapi eller andre psykiske helseverntiltak.

Fire kvinner har født barn under oppholdet, og har opplevd dette i en trygg ramme med tett oppfølging. Det er lett å tenke seg at rammene rundt fødslene ville vært langt dårligere i andre boløsninger. I et barnevernfaglig perspektiv har ikke bare foreldrene, men kanskje i særlig grad barna fått en betydelig forbedret start i livet, omstendighetene tatt i betraktning. Barn til ofre for menneskehandel er kanskje også en gruppe som synes "glemt" i arbeidet med menneskehandel (jf. diskusjonen om rettighetsvariasjon i hht. oppholdsstatus).

Prosjektets størrelse

Behovet for trygge boliger er stort. På den annen side er det ikke åpenbart fornuftig å utvide prosjektet med flere leiligheter i Lauras hus sin hovedbase. Det kan føre til flere konflikter, og vanskeliggjøre det tillitsbyggende arbeidet mellom beboere og ansatte og i fellesskapet. Evalueringen tyder etter vårt syn tydelig på at dette vil være til vesentlig hinder for beboernes utvikling i tiltaket.

På den annen side er det viktig at det etter hvert åpner seg boløsninger for livet etter botiden på Lauras hus sin hovedbase, for dem som ikke skal returnere til hjemlandet eller hvor avklaringer i forhold til videre opphold lar vente på seg. Det er med andre ord viktig at det i så stor utstrekning som mulig kan arbeides med et framtidsperspektiv. Å flytte tilbake til asylmottak eller kriesesenter synes som et skritt tilbake. Flere kommer til å bli bosatt i kommuner, men dette tar tid.

Det naturlige skritt i den videre drift synes derfor å være en utvidelse i form av flere utflyttings-/oppfølgingsleiligheter, som kan tas i bruk i takt med økt selvstendighet og helsemessig utvikling. I disse har beboeren fortsatt mulighet til å nå personalet hele døgnet, om nødvendig. Erfaringsmessig har flere i oppfølgingsleilighetene også benyttet muligheten til tett kontakt med hovedbasen, samtidig som eget råderom gradvis har blitt utvidet.

Det blir imidlertid vanskelig å utvide prosjektet uten samtidig å øke bemanningen. Belastningene på personalet i dag er allerede i overkant av det forsvarlige. Det er ingen tvil om at kvaliteten i oppfølgingsarbeidet blir bedre, med en noe større bemanning, ikke minst som følge av at situasjoner med mye konflikt eller andre krevende situasjoner som for eksempel fødsler, stiller store krav til prioriteringsberedskap.

Avklaring av økonomi

Rammefaktorene avgjøres i stor grad av økonomiske faktorer. Vi har sett at manglende refundering av husleie for asylsøkerne utgjør over en million mindreinntekter, enn dersom alle var reflektanter. Det blir

viktig å få avklart hvordan en skal løse dette spørsmålet. Prosjektet er i seg selv like dyrt, enten det bor reflekteranter eller asylsøkere der men, mangelen på avklaringer gjør det vanskelig å budsjettere. Det foreligger nå en fare for at tiltaket blir nødt til å legge inn vesentlig høyere buffere i budsjettet for å gardere seg for inntektsbortfall i forbindelse med at beboere skifter oppholdsstatus.

Anbefalinger

Lauras hus – boliger for ofre for menneskehandel

I regjeringens nye handlingsplan mot menneskehandel (2011-2014) *Sammen mot menneskehandel* er Lauras hus tiltak 16. I tiltak 17 sies det at botilbudet til ofre for menneskehandel skal videreutvikles, og at en skal hvordan stat, kommune og frivillige organisasjoner kan samarbeide for å løse disse utfordringene.

En av prosjektets primære styrker er at boligene er tilgjengelige for ofre for menneskehandel, uavhengig oppholdsstatus. Det er med på å gi ofre for menneskehandel et mer forutsigbart hjelpetilbud, og bøter på noen av de utfordringene som blir nevnt der handlingsplanen omhandler rettighetsvariasjonen som ofre for menneskehandel møter avhengig av oppholdsstatus. På bakgrunn av dette er vår anbefaling at Lauras hus ikke blir forbeholdt enten reflekteranter eller asylsøkere, men fortsetter å være et tilbud tilgjengelig for alle ofre for menneskehandel.

Nødvendige tiltak for at dette skal være mulig, uten at prosjektet er avhengig av et administrativt samarbeid med ROSA-prosjektet, er at Lauras hus blir godkjent som alternativt mottak. Prosjektets administrasjon blir med det mer krevende, og trenger å tilføres ressurser.

Skal Lauras hus fortsette å delvis inngå i ROSA-prosjektet sin administrasjon, noe som kan være en fordel med henblikk på å samle botilbudene til ofre for menneskehandel i større grad, bør ROSA-prosjektet tilføres ressurser for det merarbeid det innebærer.

Lauras hus – et landsdekkende tiltak

De fleste ofre for menneskehandel blir identifisert i Oslo. På grunn av ROSA-prosjektets organisasjon, hvor en samarbeider med kriesesentra over hele landet for å sikre ofrene trygge oppholdssteder, flytter mange ut av byen. Mange ønsker seg tilbake til Oslo, noe som gjør Lauras hus sin beliggenhet attraktiv. ROSA-prosjektet melder fortsatt om et stort behov for andre boligløsninger for kvinner og kvinner med barn med lang botid på kriesesenter og med behov for oppfølging, også med fokus på botrening.

Vår anbefaling er på bakgrunn av dette at Lauras hus fortsetter å være et landsdekkende tiltak.

Lauras hus – primært for kvinner med barn i behov for langsiktig oppfølging

Evalueringen viser et spenn mellom ulike samarbeidspartneres forventninger og tilfredshet med tiltaket, og vi slår fast at det er et stort behov for et differensiert botilbud for ofre for menneskehandel.

Vi anbefaler at Lauras hus sin hovedbase fortsetter å være et tiltak særlig rettet mot kvinner med barn i behov for en langsiktig bolig- og oppfølgingsløsning.

Lauras hus har videre anledning til å knytte flere utflyttings-/oppfølgingsleiligheter til seg. Vi anbefaler at disse leilighetene primært blir brukt som utflyttingsleiligheter for beboere i hovedbasen som trenger en annen boligløsning, og sekundært til direkteinnflytting (også menn). Inntaksgruppens mandat og inntaksrutinene for Lauras hus blir revidert i tråd med dette.

Lauras hus bør utvides

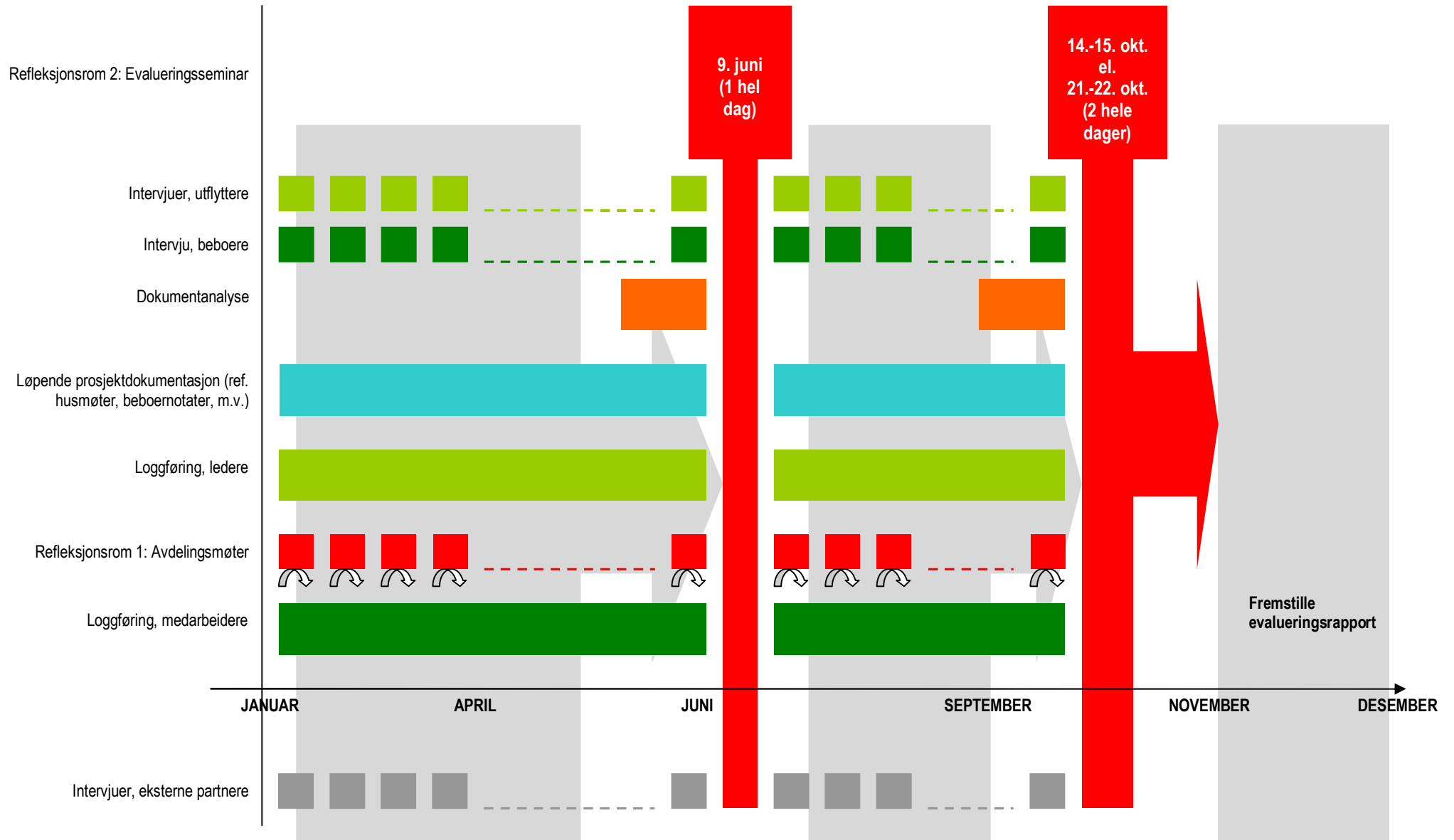
Vi anbefaler at prosjektet utvides med ytterligere 1-3 utflyttings-/oppfølgingsleiligheter. Dette vil føre til en direkteutgift på i overkant av 130 000,- pr leilighet (husleie, strøm, inventar).

En slik utvidelse er gjennomførbar med en utvidelse av bemanningen i prosjektet fra 5 til 7 årsverk, organisert i flere fulle stillinger. En slik oppbemanning inkluderer bedret forsvarlighet også i Lauras hus sin hovedbase, i tråd med behovsbeskrivelsene som fremgår av evalueringen, og styrket administrasjon (jf anbefaling over).

Vedlegg

1. Oversikt over evalueringsopplegg
2. Oversikt over evalueringsmaterialet
3. Prosjektbeskrivelse
4. Lauras hus; Årsrapport 2009

EVALUERINGSOPPSETT – Prosjekt Trygge boliger (Lauras hus)

Effekt/resultat ó prosess med beboere	Forutsetninger ó organisatorisk prosess
<i>Denne hovedstammen omhandler hvilken nytte beboerne drar av Lauras hus, på hvilke forutsetninger, med hvilke store og små hindringer, mv. Mht evaluering er spørsmål knytte til tiltakets kvalitet og nytteverdi for brukere sentralt her.</i>	<i>Denne hovedstammen dreier seg om organisatoriske forhold, indre og ytre forutsetninger for tiltakets etablering og løpende drift og funksjonsevne. Mht. evaluering er spørsmål om tiltakets bærekraft sentralt her.</i>

Kilder

- (1) Løpende hendelser og prosess, i huset, i beboernes livssituasjon, i relasjoner mellom beboere og medarbeidere
- (2) Beboere og medarbeideres refleksjoner underveis
- (3) Beboeres refleksjoner i tilbakeblikk, etter tilbakelagt periode på Lauras hus

- (1) Forberedende forutsetninger og innsatsfaktorer
- (2) Løpende hendelser og prosess, som gjelder tiltakets organisering, herunder finansiering, administrasjon, personalsituasjon
- (3) Juridiske og andre formelle tiltakseksterne forhold knyttet til det spesifikke arbeidsfeltet; avtaleforhold med eksterne samarbeidspartnere eller premissleverandører.

Materiale

- (a) Ansattes beskrivelser. Logger
- (b) Beboeres ytringer og beskrivelser. Logger (av personale)
- (c) Transkriberte oppfølgingsintervjuer med beboere x uker etter endt periode
- (d) Referater fra avdelings-, veilednings- og andre interne møter.

- (a) Prosjektutvikler(e), ledere og administratorers beskrivelser. Logger.
- (b) Ansattes beskrivelser, i respektive logger, se (a) motsatt kolonne.
- (c) Prosjektinterne dokumenter (prosjektbeskrivelser og órappporter; oppdragsbrev og avtale-/tildelingsdokumenter; korrespondanse).
- (d) Prosjekteksterne dokumenter (styrings- og politikkdokumenter; lovtekster/forskrift)

Aktiviteter

- (1) Loggføring, ansatte dag, Lauras hus
- (2) Oppfølgingsintervju med beboere etter endt oppholdsperiode.
- (3) Referering og notering fra annet.

- (1) Loggføring, ledere Lauras hus og Nadheim
- (2) Dokumentanalyse
- (3) Samtaler/intervjuer med strategiske valgt personell, eksternt eller internt (for eksempel, samarbeidspartnere, andre nøkkelinformanter)

Materialbehandling

- (1) Løpende behandling i "refleksjonsrom" dedikert til deling av logger, og i andre interne møter
- (2) Oppsummeringer, delegert til enkeltpersonale i forbindelse med håndtering og deling av logger, eller av evalueringsansvarlig ifm. neste punkt.
 - (3) Rapportering: evalueringsansvarlig (internt ansatt, frikjøpt i x ukesverk) sin gjennomgang av materialet på definerte tidspunkt i hht. progresjonsplan (se under), herunder oppsummeringer i form av evalueringsrapporter til eksterne partnere eller finansieringskilder, osv.
- (4) Hovedanalyse: evalueringsseminar midtveis og ved enden av evalueringsperioden (alle deltar).

Deltakere og roller

Prosjektleder, Lauras hus: Føre allmennlogg; føre administrativ logg; lese egne og andres logger; forberede seg til, og delta i, ørefleksjonsmøter; ha tilsyn med at evalueringsaktiviteten finner sted; ta opp med ansatte og med evalueringsansvarlig der det ser ut til å butte

Dagpersonale Lauras hus: Føre allmennlogg; lese egne og andres logger; forberede seg til, og delta i, ørefleksjonsforaö og analysemøter.

Evalueringskoordinator: Ser til at loggföringsskjema er tilgjengelige, tar i mot logger; formidler videre og fordeler logger ifm. forberedelse av møter; oppsummerer forsöksvis, lager innledning til diskusjon av loggene i møtene dedikert til refleksjon rundt loggene.

Rådgiver, Fagutviklingsenheten: Tilrettelegger for evalueringsopplegg; veiledning/undervisning metode; delta i refleksjonsfora sporadisk; gjennomgå alt materiale og delta/lede evalueringsseminarene; redigering/bidrag i skriftliggjøring/rapport.

Oversikt over evalueringsmaterialet

1. Medarbeiderlogger fra de tre fulltidsansatte, 01.03.2010 - 01.09.2010
Materialet utgjør 75 loggførte beskrivelser av hendelser, med refleksjonsnotat.
2. Ukesoppsummeringer, uke 35, 2009 - uke 36, 2010
Oppsummeringene gjøres på bakgrunn av ukens døgnoppsummeringer, og utarbeides med henblikk på overlapping.
3. Referater fra avdelingsmøter, 01.03.2010 ó 01.09.2010
Materialet utgjør 10 møterefater.
4. Notater fra beboermøter, 01.03.2010 ó 01.09.2010.
Møtene er ikke blitt referert i evalueringsperioden.
5. Notater fra intervjuer med 2 beboere som flyttet fra Lauras hus sin hovedbase til utflyttings-/oppfølgingsleilighetene, 06.10.10 og 11.10.10
6. Leder og nestleders logger, Nadheim, 01.03.2010 ó 01.09.2010
Materialet utgjør notater fra samtaler og møter med beboere, medarbeidere, samarbeidspartnere og oppdragsgiver i evalueringsperioden.
7. Skriftlig tilbakemelding fra Grünerløkka sosialsenter, 26.01.2011
8. Skriftlige tilbakemeldinger fra ROSA-prosjektet 22.09.10 og 21.10.10
9. Intervju med STOP-gruppen, 14.10.2010
10. Korrespondanse med, og referater fra møter med, samarbeidspartnere knyttet til prosjektet, 2007 ó 2010
11. Prosjektsøknad
12. Prosjektbeskrivelse
13. Årsmelding Lauras Hus 2009

Prosjekt öTrygge boligerö

Lauras Hus

Oppdragsgiver

Barne- og likestillingsdepartementet (v/avdelingsdirektør Bjørn Bredesen) har gitt Stiftelsen Kirkens Bymisjon i Oslo (SKBO) i oppdrag å starte et to til treårig prosjekt med formål å tilby trygge boliger til personer utsatt for menneskehandel. Prosjektet gis mulighet for forlengelse.

Oppdragsutfører

SKBO har delegert driftansvaret for Lauras Hus til Nadheim, som er en virksomhet under avdeling Mangfold & Oppvekst. Senteret startet i 1981 og er et tilbud primært til kvinner, men også til menn, med erfaring fra prostitusjon. Kjernen i Nadheim sin virksomhet har helt siden starten vært oppsøkende arbeid på gaten, men de siste årene har Nadheim i tillegg hatt økt fokus på innendørsprostitusjon. Nadheim har også vært med på å identifisere ofre for menneskehandel og har utarbeidet et oppfølgingstilbud til disse kvinnene. I 2008 bisto Nadheim 39 kvinner som selv fortalte en historie som tilsa at de var utsatt for menneskehandel.

Prosjektets målgruppe

Prosjektets målgruppe er personer som er utsatt for menneskehandel.

Bakgrunnen for prosjektet

Pr. i dag har ofre for menneskehandel som har fått innvilget refleksjonsperiode, såkalte reflektanter, i prinsippet tilbud om to forskjellige boløsninger. De kan velge å bo på et av landets krisesentra i regi av ROSA-prosjektet, eller ta i mot tilbud om en midlertidig bolig i regi av kommunen. Det betyr ofte i praksis hospitsplass.

Erfaringene fra ROSA-prosjektet viser at mange av kvinnene blir boende over lang tid (snitt 113 dager pr. 31.12.06) I det lange løp er dette uholdbart da krisesentrene kun er ment som et akuttilbud. Målgruppen for ROSA-prosjektet uttrykte da også frustrasjon over den lange botiden. Kvinnene opplever det også som svært belastende at de ikke gis mulighet for privatliv eller aktiviteter, i tillegg til at andre brukere av krisesentret kommer og går. Krisesentrene forteller også at flere av kvinnene sliter med alvorlige depresjoner og post traumatiske stressforstyrrelser (PTSD).

Oslo kommune sliter med å finne egnete boliger for ofre for menneskehandel innenfor sitt system. Særlig utfordrende er det å finne egnete boliger for mannlige ofre, gravide kvinner eller kvinner med spedbarn. På møtet med Aud Blinge og Grünerløkka sosialsenter ble dette problematisert og det var enighet om at krisesenter ikke var en egnet løsning for denne gruppen, og derfor ikke et alternativ.

Hovedsamarbeidspartnere i prosjektet blir ROSA-prosjektet og Grünerløkka sosialsenter. De er enige om at den nåværende ordningen er mangelfull og at det er behov for et mer differensiert botilbud. Det er også bred enighet om at menneskehandel ikke kun omhandler kvinner eller kun har prostitusjon som formål. Det vil derfor være viktig å ha en beredskap og tilbud til også mannlige ofre for menneskehandel.

SKBO ved avd. Mangfold & Oppvekst søkte om midler for å etablere boliger i september 2007.

Utfordringer knyttet til oppfølgingsansvar

Vi ser for oss utfordringer i forhold til det at beboernes oppholdsstatus kan komme til å skifte under botiden, noe som leder til at oppfølgingsansvaret skifter mellom stat og kommune. Vi mener at det må lages avtaler mellom stat og kommune om refusjonsordninger, slik at ikke dette er til hinder for å legge tilrette for et godt og ikke minst forutsigbart bolig- og oppfølgingstilbud.

(Eks.; En person blir identifisert som mulig offer for menneskehandel når hun allerede har søkt asyl. Hun trekker asylsøknaden og søker om refleksjon. I løpet av refleksjonsperioden anmelder hun, men politiet henlegger saken. Da oppfyller ikke personen kriteriene for å få innvilget utvidet refleksjon, men det i seg selv gjør ikke personen mindre utsatt for menneskehandel, eller i mindre behov for bistand. Man kan derfor forvente at personen kommer til å gjenoppta asylsøknaden sin. Hvis straffesaken blir gjenopptatt på et seinere tidspunkt og personen fortsatt oppholder seg i landet, finnes muligheten at personen da blir innvilget utvidet refleksjon. Hvis personen vitner i en straffesak om menneskehandel kan man forvente at hun blir innvilget permanent opphold, men hvis saken blir henlagt enda en gang, er -igjen- det å gjenoppta asylsøknaden sin, personens eneste mulighet til å få varig opphold i landet. Her har personen da skiftet oppholdsstatus fem ganger.)

Dette kan løses ved at UDI Region Øst og Grünerløkka sosialkontor får til en avtale der Lauras Hus får status som "Alternativ mottaksplass". Da får Grünerløkka en refusjon og Lauras Hus slipper å forhandle for hver kvinne som får oppholdsstatusen endret.

Bakgrunnsdokumenter

Aktuelle bakgrunnsdokumenter er:

- Regjeringens handlingsplan: *Stopp menneskehandelen (2006ó2009)*
- Evalueringen av ROSA-prosjektet: *Menneskehandelens ofre- fra utnyttning til myndiggjøring*
- Krisesentersekretariatet: Rapport 2006. *óDe får meg til å føle at jeg hører til blant folkó*
- Stiftelsen Kirkens Bymisjon, Oslo: *Verdidokument og KOMPASSET, Strategidokument 2007-2009*
- Oslo kommune: *Handlingsplan mot prostitusjon 2008ó2010*
- Referater fra møter og samtaler med ROSA-prosjektet, STOP-gruppen, Aud Blinge og Grünerløkka sosialsenter, KOM (Koordineringsenhet for ofre for menneskehandel), FORUS (Bymisjonens senter for barn, unge og familier)og ByBo (Bymisjonens boligsatsning)

Visjon og målsetninger for prosjektet

Nadheims visjon:

Et samfunn der alle mennesker har reelle alternativer til prostitusjon

Hovedmål:

- Beboerne i Lauras Hus opplever at de selv får definere egne ønsker og behov.
- Beboerne i Lauras Hus opplever trygghet og respekt.
- Beboerne på Lauras Hus får bistand i henhold til individuell plan, med mål om at de etter endt botid opplever økt selvstendighet, ny selvforståelse og økt selvfølelse.

TILTAK

Kontinuitet/Kvalitetssikring

Flere fast ansatte ved Nadheim ønsker engasjement i Lauras Hus. Dette vil sikre at Nadheims kompetanse og lange erfaring i forhold til denne brukergruppen overføres prosjektet i tråd med oppdraget. Nyansatte vil få tilgang til kunnskap fra erfarne kolleger. Lauras Hus vil også søke et tett samarbeide med ulike tiltak, spesielt for å bygge videre på de relasjonene kvinnene allerede har etablert.

Sikkerhetsvurdering

Vi ønsker, i tråd med Departementets ønsker, å utarbeide en sikkerhetsvurdering av tiltaket. De retningslinjene eller den sikkerhetsvurderingen vi utarbeider på forhånd må utformes som en beredskapsplan som sikrer adekvat handling i ulike mulige trusselsituasjoner.

Sikkerheten på Lauras Hus vil bli vurdert ut fra situasjonen til de beboerne som til en hver tid bor på huset.

Der det foreligger en anmeldelse kan politiet gå inn med ulike tiltak. Slike tiltak kan være voldsalarm og besøksforbud for kvinner med konkret trusselbilde.

Politiet kan bidra med en generell veiledning basert på felles kunnskap og prosjektet kan få en kontaktperson i politiets STOP-gruppe som kan kontaktes hvis det oppstår situasjoner som ansatte opplever som vanskelige/utrygge.

Konkrete sikkerhetstiltak som er tilgjengelig i dag er døgnbemanning, alarmknapp og tilsyn av privat sikkerhetselskap.

Vi ønsker ikke sikkerhetstiltak som for eksempel skuddsikre vinduer og kamera. Vi må ha som overordnet utgangspunkt at vi ikke lager sikkerhetstiltak slik at beboere ó og også ansatte ó opplever utrygghet som ikke er reell. Kvinner med en kjent stor og direkte trussel må få tilbud om en annen bolig, dersom den situasjonen hun er i vil være truende for andre beboere i prosjektet.

Et sikkerhetstiltak er at beboerne får hemmelig adresse ó og det er samtidig en utfordring å sikre at beboere, ansatte og ulike samarbeidspartnere holder adressen hemmelig.

Lauras Hus vil i utgangspunktet ha samme adresse som Nadheim, dvs. vi vil aldri bruke hverken gateadressen til Lauras Hus eller opprette en egen postboks. Kvinnene blir registrert på Nadheims gateadresse, og posten går til Nadheim sin postboks.

Det viktigste sikkerhetstiltaket er at beboerne får støtte og veiledning i å ivareta sin egen sikkerhet.

Trygghet

Lauras Hus skal ha tilgang til bemanning hele døgnet, noe som er viktig for å sikre opplevelsen av trygghet for personer som sliter med stress, frykt og andre ettervirkninger av den situasjonen de har vært i.

For å ivareta tryggheten skal alle besøk avtales slik at vi har oversikt over hvem som er på huset og at ansatte, beboere og besøkende sørger for at adressen holdes hemmelig.

Det kommer til å finnes husregler. Beboerne gjøres kjent med, og godtar dem, før de flytter inn. En konsekvens om de bryter mot dem kan være at de må flytte ut.

Omsorg

Beboerne skal få individuell hjelp. De skal bli møtt med respekt, krav tilpasset den enkelte, forutsigbarhet, åpenhet og tilpassede psykososiale og helsemessig hjelpetiltak.

Individuell tiltaksplan

Alle beboerne har en individuell plan som har fokus på hele mennesket. Målet er at beboeren skal fungere best mulig både fysisk, psykisk, sosialt og eksistensielt og det skal legges vekt på medbestemmelse, trygghet og hjelp til selvhjelp.

Ivaretagelse av rettigheter

Beboerne skal sikres juridisk hjelp, økonomisk hjelp og helsehjelp.

Fellesskap

I bofellesskapet skal det legges tilrette for felles måltider, sosiale samlinger, felles aktiviteter og regelmessige beboermøter.

Aktivitet

Beboerne skal sikres innhold i hverdagen, og tilbud om aktivitet skal gis ut fra den enkeltes ønsker, behov og muligheter. Det kan være:

- Arbeidstrening
- Norsk- eller engelskopplæring
- Lese- og skrivekurs

- Datakurs
- Ulike kulturtilbud
- Fysisk aktivitet
- Praktiske oppgaver på huset

Vi ønsker å knytte til oss frivillige som vil bidra til at mulighetene for å delta i ulike aktiviteter øker.

Inn/Utskrivning

Lauras Hus vil knytte til seg sentrale samarbeidspartnere som Oslo kommune v/Grünerløkka sosialsenter (Grünerløkka sosialsenter har på vegne av Oslo kommune fått i oppdrag å ha ansvar for den sosialfaglige oppfølgingen av mennesker som har vært utsatt for menneskehandel) og ROSA-prosjektet. Denne gruppen skal vurdere hvem som skal få tilbud om plass i boligen, sikkerhetsbehov og evt. planer for utskrivning. Gruppen skal også i samarbeid bistå den enkelte med medisinsk, psykologisk og juridisk hjelp i tillegg til utdanning, opplæring og arbeid. Gruppen skal møtes jevnlig og etter behov utover fastsatte møtetider. Nadheim vil ha vetorett ved eventuell uenighet om inntak/utskrivning.

1. februar begynner koordinatoren for TOT (Tverretatlig operativ team) i sin jobb på Grünerløkka sosialsenter og denne rollen avklares senere.

Der det eneste alternativet er hjemsendelse skal gruppen sammen med IOM (Internasjonal organisasjon for migrasjon) arbeide for at kvinnen får tilbud om trygg retur og hjelp i hjemlandet via organisasjoner som arbeider for reetablering.

Opptrapping ó utvidelse

Det er et ønske at prosjektet utvides.

Nadheim har tatt initiativ til en kontakt med ByBo (Bymisjonens boligsatsning) om et samarbeid i forhold til å opprette et boligtilbud til menn som har vært utsatt for menneskehandel.

Vi ønsker ellers at utvidelsen skjer gradvis etter som behovene i brukergruppen endres. Botiden på huset skal være tidsavgrenset, ut fra den enkelte beboers behov. Etter utskrivning fra huset ønsker vi å knytte til oss leiligheter der beboeren skal få oppfølging. Huset vil da være en base for alle som er under prosjektet.

Forventede prosjektresultater

Prosjektet vil avklare om det er behov for et permanent bo- og oppfølgingstilbud til mennesker som er utsatt for menneskehandel i den form som denne prosjektskissen beskriver.

Prosjektorganisasjon

Prosjektleder er: Tone Bringsli Sødahl
Teamleder på Nadheim, Anna Olofsson, har et faglig medansvar.

Prosjektgruppen består av:
Virksomhetsleder på Nadheim, prosjektleder og teamleder på Nadheim.

I tillegg vil det ansettes to sosialkonsulenter i 100 % stilling, tre miljøarbeidere i 40 % hvilende natt og to miljøarbeidere (helg), hvorav en er i 18 % stilling og en er i 10 % stilling.

Virksomhetsleder på Nadheim har fått delegert et overordnet ansvar fra SKBO v/ avdelingsdirektør for Mangfold & Oppvekst. Nadheim v/ virksomhetsleder rapporterer til Barne- og Likestillingsdepartementet v/ avdelingsdirektør Bjørn Bredesen.

Det er ønskelig fra prosjektets side at det opprettes en referansegruppe.

Ansatte og brukere skal høres både hva angår utformingen av prosjektet og underveis.

Tidsramme og framdriftsplan

Prosjektets oppstart er 01.01.09 med planlagt innflytting i april, avhengig av at personalet er på plass.

I januar innkaller Nadheim til møter med samarbeidspartnere som ROSA-prosjektet, STOP-gruppen, Oslo kommune v/ Grünerløkka sosialsenter og utleier.

Prosjektskisse skrives og sendes Barne- og Likestillingsdepartementet innen mandag 26.01.09.

I uke 6 utlyses stillingene med søknadsfrist 14.02.09. Gjennomgang av søknadene og innkalling til intervju i uke 8 med ansettelser fra 01.03.09. Flere av de ansatte på Nadheim har sagt seg villig til å bidra i en overgangsperiode.

Prosjektbudsjett

Prosjektet finansieres av flere departementer og direktorater, som koordineres av Barne- og Likestillingsdepartementet. Løpende husleie betales av Grünerløkka sosialsenter.

Totale kostnader for 2009 er beregnet til kr. 3 700 000

Budsjett som vedlegg.

Evaluering

Teamevaluering (prosjektprosess og samarbeid/kommunikasjon i gruppen av samarbeidspartnere og i ansattgruppen som jobber på Lauras Hus). Brukerevaluering.

Oslo

Olav Lægdene
Virksomhetsleder

Tone Bringsli Sødahl
Prosjektleder

Anna Olofsson
Teamleder

**KIRKENS
BYMISJON**

NADHEIM

LAURAS HUS

ÅRSMELDING 2009

INNHold

Innledning	s. 2
Administrative/driftsmessige/økonomiske forhold	s. 3-4
Beboere og oppfølging	s. 5-9
Samarbeid med hjelpeapparat/offentlige myndigheter	s. 9-10
Utfordringer og veien videre	s. 10-12
Utvidelse av prosjektet	s. 12-13
Avslutning	s. 13

INNLEDNING

Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo søkte i 2007 om midler til å starte opp prosjektet öTrygge boligerö. Boenheten som ble etablert har i ettertid fått navnet Lauras Hus. Bakgrunnen for initiativet til prosjektet var at hjelpetiltakene Nadheim, Pro Sentret, ROSA- prosjektet og REFORM var enige om at det var et behov for et mer differensiert botilbud med tett oppfølging for ofre for menneskehandel i Oslo. Evaluering av ROSA- prosjektet hadde også vist at lang botid på kriesenter er uheldig, da disse i utgangspunktet er ment å være korttidstilbud. Dette var med på å underbygge søknaden om å etablere alternative trygge boliger.

Prosjektet öTrygge boligerö ligger under tiltak 10 i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2006 - 2009). Tiltak 10 omhandler trygge bosteder med tilpasset oppfølging. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) koordinerer prosjektet som er et spleiselag mellom dette og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Helsedirektoratet (HD), Justisdepartementet (JD) og NAV - drift og utvikling. I tillegg er Oslo kommune en viktig samarbeidspartner for prosjektet, og representert i prosjektets referansegruppe.

Nadheim - senter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring, Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo, startet opp Lauras Hus 15.april 2009. Prosjektets målgruppe er personer utsatt for menneskehandel, der målet er å gi tilbud om trygge boliger med sosial, helsemessig og annen tett oppfølging. Lauras Hus består per 31.12.09 av fem leiligheter beliggende i samme hus, med tilknyttede fellesarealer og døgnbemanning.

Hovedmål for Lauras Hus er at beboere/personer som mottar oppfølging gjennom prosjektet

- skal oppleve at de gis muligheten til å definere egne ønsker og behov
- skal oppleve trygghet og respekt
- skal få bistand i henhold til individuell plan, med mål om at man etter endt botid opplever økt selvstendighet, ny selvforståelse og økt selvfølelse

ADMINISTRATIVE/ DRIFTSMESSIGE/ ØKONOMISKE FORHOLD

Huset

Lauras Hus er lokalisert i et stille og hyggelig boligområde, og skiller seg ikke ut i nabolaget. Huset består av 5 leiligheter, felles vaskerom, stue og kjøkken. En av leilighetene er 1-roms, mens de fire andre er 2-roms. Alle leilighetene er fullt utstyrt.

Fellesrommene brukes til fellesaktiviteter som middag, tv-titting etc. Alle kan imidlertid bruke fellesrommene etter eget ønske, med unntak av når man har besøk. Da er hovedregelen at man skal oppholde seg i egen leilighet av hensyn til andre beboere.

Bemanning

Huset er døgnbemannet med hvilende nattevakter. Tre personer har 100% stilling som sosialkonsulenter; to sosionomer og en barnevernspedagog, og vi har faste nattevakter, helgevakter og ekstravakter. I tillegg følger leder og nestleder ved Nadheim prosjektet tett.

Sikkerhet

Sikkerheten til ansatte og beboere blir ivaretatt gjennom et tett og godt samarbeid med STOP prosjektet i Oslo Politidistrikt. De har hovedansvaret for å vurdere sikkerheten til hver enkelt beboer, og komme med råd og veiledning til personalet på Lauras Hus. I tillegg til kontakt med politiet har huset alarm direkte tilknyttet vaktelskap, som både ansatte og beboere kan utløse. Huset har hemmelig adresse. Alle beboere får ved innflytting informasjon om og opplæring i sikkerhetsrutinene.

Prosjektet har en beredskapsplan og prosedyrer som omhandler trusler om vold, uvedkommende i eller utenfor huset, og brann. I tillegg er det utarbeidet prosedyre i forhold til debriefing etter vanskelige situasjoner, samt et kontrollskjema til bruk i opplæring av nyansatte.

Det har hittil i prosjektet vært lite uro på huset, og det har så langt ikke vært behov for å kontakte politi eller vaktelskap på grunn av truende eller ubehagelige situasjoner. Vi har derimot opplevd at beboeres familiemedlemmer har blitt utsatt for trusler, kidnappinger og krav om penger i beboeres hjemland. Det antas at disse hendelsene har sammenheng med kvinnenens brudd med prostitusjonsmiljøet. Lauras Hus har da samarbeidet med STOP gruppen ved å informere om disse episodene, og STOP gruppen har bidratt med råd og veiledning.

Økonomi

Prosjektet hadde en kostnadsramme på kr. 3.400.000 i 2009. Prosjektet finansieres av flere departementer og direktorater. Regnskapet for 2009 viser stor grad av samsvar mellom inntekter og utgifter, og vi er godt fornøyd med resultatet. Hovedutgifter i prosjektet går til dekning av lønn for personalet, da Lauras Hus er døgnbemannet.

Vi har hatt tett kontakt med BLD. Det er knyttet utfordringer til dekning av husleie for beboere med asylsøkerstatus, og mot slutten av året mottok prosjektet derfor en ekstrabevilgning fra departementet på kr 300 000. Asylsøkere mottar ikke økonomisk støtte til husleie fra kommunen, slik reflektanter gjør. Dette er en problemstilling som vi sammen med departementet arbeider for å finne en løsning på.

BEBOERE OG OPPFØLGNING

Inn og utflytting

Lauras Hus har en inntaksgruppe som består av representanter fra Lauras Hus og representanter fra ROSA- prosjektet og Oslo kommune ved Grünerløkka sosialsenter. Gruppen har sammen utarbeidet inntaksregler for innflytting. I tillegg til inntaksmøter holder representantene hverandre oppdatert ved telefon og e-post.

Før en kvinne flytter inn på huset blir det gjennomført en inntakssamtale med henne, der hun får informasjon om Lauras Hus og hva det innebærer å bo her. Den første uken på huset får beboeren tildelt en primærkontakt som skal ha hovedansvaret for videre oppfølging.

Innholdet i boperioden tar utgangspunkt i Individuell plan, og denne utarbeides i samarbeid mellom beboer og primærkontakt. Planen gir en kartlegging av beboerens nåværende situasjon, samtidig som den inneholder beboerens ønsker og mål for fremtiden. Planen inneholder fire hovedområder; bolig, helse, aktivisering og nettverk.

Utflytting blir vurdert underveis i boperioden. Det varierer fra kvinne til kvinne hvor lenge de blir boende på Lauras Hus, alt etter oppholdsstatus og den situasjonen de befinner seg i. Etter seks måneder foretas det uansett en evaluering av status, og det gjøres en vurdering i forhold til kvinnens situasjon. Vurdering av utflytting og videre tiltak skjer i samarbeid mellom den aktuelle beboer og sosialkonsulentene ved Lauras Hus. Inntaksgruppen skal få beskjed om eventuelle utflyttinger i god tid.

Nasjonalitet og oppholdsstatus

Siden oppstart 15.april 2009 har Lauras Hus hatt 6 beboere. Av disse er fire fra Nigeria, en fra Litauen og en fra Eritrea. Noen har status som reflektanter, andre som asylsøkere, og for flere har oppholdsstatus endret seg i løpet av botiden. Det vil si at de har gått fra å være reflektant til å bli asylsøker. Per 31-12-09 bor det en reflektant, tre asylsøkere og en som har fått opphold og venter på bosetting. Alle beboere er i alderen 19-22 år. En av dem har barn.

Individuell oppfølging og arbeidsmetode

Snarest mulig etter innflytting skal beboer sammen med primærkontakt utarbeide en individuell plan. Beboerne har jevnlig samtaler med sin primærkontakt. For å kvalitetssikre arbeidet har sosialkonsulentene ukentlige avdelingsmøter der utfordringer i forhold til bistand og oppfølging av beboere tas opp og diskuteres.

Det er utviklet rutiner for døgnrapportering, ukesoppsummeringer, overlapping og rapportering mellom vaktene, egne dokumentmapper for beboere, samtykkeerklæringer og informasjon om innsynsrett.

Primærkontakt har hovedansvar for oppfølging av beboer i boperioden. Det kan være ekstra vanskelig for personer som er utsatt for menneskehandel å stole på andre, og personalet erfarer at vi trenger tid til å opparbeide tillitt hos kvinnene. Gjennom å vise omsorg og på ulike måter vise at man er tilgjengelig, kan denne tilliten gradvis utvikles.

Myndiggjøring er et sentralt begrep på Lauras Hus. Det vil si at det er kvinnen selv som er ekspert på eget liv og egne erfaringer, og det er avgjørende at hun medvirker til sorteringen av hva hun trenger hjelp til, hvilke mål hun har og hva som bør fokuseres på. Gjennom samtaler, veiledning og støtte søker personalet å hjelpe kvinnene med å nå sine mål. Da kvinnene har mye å tenke på og kan slite med depresjoner og traumer, er det avgjørende med et godt tillitsforhold og en god dialog for å kunne finne frem til løsninger og fatte gode beslutninger.

Nadheim har inngått et samarbeid med Modum Bads traumeavdeling om prosjektet öPsykososial oppfølging av personer utsatt for vold og traumerö. Dette består i et gruppekurs hvor deltakerne kan lære teknikker for å kjenne igjen og håndtere egne kriser og bearbeide traumer. Første kurs starter opp i januar 2010, og en av beboerne på Lauras Hus kommer til å delta.

Norskundervisning, utdanning og kurs

Det er en målsetting at kvinnene som bor på Lauras Hus skal ha mulighet til å delta på norskkurs. Av kvinnene som hittil har bodd hos oss, er det tre som enten deltar eller har deltatt på norskundervisning. To har mottatt undervisning ved Rosenhof voksenopplæring, en har deltatt på norskundervisning på Nadheim. Ytterligere to har fått kursplass og venter på at undervisning skal starte opp på nyåret.

I tillegg til norskundervisning har to av kvinnene gjennom et samarbeid med ROSA-prosjektet deltatt på ADORA-prosjektet. Dette er et utdanningsprosjekt for kvinner utsatt for menneskehandel, der man blant annet får kurs i negldesign. En av kvinnene har i høst også gjennomført svømmekurs for voksne, og lært å svømme.

Aktivitet

Vi forsøker å ha en felles middag i løpet av uka. I tillegg avholdes husmøter der beboerne får komme med innspill og der det tas opp forhold som er sentrale for at fellesskapet på huset skal fungere. Det er et mål å jevnlig få til aktiviteter og utflukter av ulike slag. Vi har blant annet hatt malekurs og strikkekurs, vært på tur i Frognerparken, kino, i svømmehall og på kafé.

I høst hadde vi også besøk av kronprinsesse Mette Marit på Lauras Hus. Beboerne gikk da sammen om å lage mat fra sine hjemland, som de serverte kronprinsessen til lunsj. Enkelte beboere fikk besøk av kronprinsessen for en samtale i leiligheten sin. Beboerne ga i ettertid uttrykk for at dette var en minnerik og fin opplevelse.

Da prosjektet er nytt, er det likevel en del utfordringer i forhold til aktivisering, og vi vurderer kontinuerlig de erfaringer vi gjør i forhold til hva som er mest hensiktsmessig for den enkelte. Ofte opplever personalet at det kan være vanskelig å få kvinnene med på fellesaktiviteter, og det kan være mange grunner til dette. Flere av kvinnene sliter i perioder med depresjoner, søvnproblemer og ulike plager. Skepsis overfor andre er vanlig, flere av kvinnene er varsomme med å gi informasjon om seg selv og sin situasjon til andre beboere, og det kan ofte ta tid å bygge tillitsrelasjoner og skape trygghet. Derfor opplever vi at beboere i perioder kan ha større utbytte av en til en kontakt, fremfor aktiviteter som foregår i fellesskap på huset. Begge deler blir derfor vektlagt.

Kvinner med barn

I løpet av prosjektets første fase har tre kvinner født barn mens de har bodd på Lauras Hus. To av disse flyttet ut og sammen med barnas fedre kort tid etter fødsel, mens en av kvinnene bor på huset med sin fire måneder gamle baby. Det skulle vise seg at babyen har en alvorlig øyesykdom. Hun har gjennomgått og må gjennomgå flere operasjoner, og mor og barn har mottatt tett oppfølging fra helsestasjon og sykehus. Gjennom oppfølgingen av denne kvinnen har det vært tydelig at vissheten om at noen av de ansatte ved Lauras Hus har vært tilgjengelig og tilstede hele døgnet, har spilt en avgjørende rolle for hennes opplevelse av trygghet.

Alle de tre kvinnene som har født har mottatt tett oppfølging fra personalet både før, under og etter fødsel, og de to kvinnene som har flyttet ut har fremdeles kontakt med sosialkonsulentene ved Lauras Hus.

Det er enighet om at kvinner som allerede har barn også skal få muligheten til å flytte inn i tiltaket, dersom det meldes inn behov for dette. Det er utarbeidet retningslinjer for hvilke særlige hensyn som bør og må tas når oppfølging av beboere også innebærer oppfølging av barn.

Kvalitetssikring

I begynnelsen av 2010 ønsker vi å sette i gang en evalueringsprosess av prosjektet basert på aksjonsforskningsmetoden, og med oppfølging og veiledning fra fagutviklingsenheten i Kirkens Bymisjon. Dette er ment som en kvalitetssikring av prosjektet, og vil kunne gjøre personalet bedre i stand til å kontinuerlig vurdere hva som fungerer i prosjektet, eventuelt hva som ikke fungerer, og hvorvidt målene nås.

SAMARBEID MED HJELPEAPPARAT/ OFFENTLIGE MYNDIGHETER

ROSA- prosjektet

Lauras Hus vil særlig fremheve samarbeidet med ROSA- prosjektet, som vi opplever som svært godt og fleksibelt i forhold til å bistå med konkrete råd om praktiske løsninger for å kunne tilby best mulig hjelp til den enkelte kvinne. Når det gjelder daglige aktiviteter for kvinnene, er det mye som blir muliggjort gjennom samarbeidet med ROSA- prosjektet.

Grünerløkka sosialsenter

Samarbeidet med Grünerløkka har i den første fasen vært preget av behov for avklaringer i forhold til målgruppe for prosjektet, økonomisk klargjøring og rutiner for innflytting. Det har funnet sted flere samarbeidsmøter mellom Nadheim og Grünerløkka sosialsenter der både sosialsjef og representanter fra menneskehandelteamet ved sosialsenteret har deltatt. Lauras Hus og Nadheim opplever at sosialsenteret vurderer tiltaket som viktig, men at prosjektet som tiltak bør være fleksibelt i forhold til å tilpasse seg endrede behov blant reflektanter. Dette tar prosjektet til etterretning. Ved utgangen av året ble det utarbeidet en møteplan for inntaksgruppen, der representanter for Grünerløkka sosialsenter, Rosa- prosjektet og Lauras Hus vil møtes jevnlig utover våren. I den sosialfaglige oppfølgingen av reflektantene samarbeider primærkontakt ved Lauras Hus og ansvarlig saksbehandler fra Grünerløkka, og disse møtes jevnlig i ansvarsgruppemøter. Samarbeidet vurderes nå som tett og godt.

Helsestasjoner/mødrehjem

Vi opplever at de kvinnene som har født barn mens de har bodd på Lauras Hus har fått god oppfølging av de ulike helsestasjonene, under graviditet og etter fødsel. Vi har også et godt samarbeid med Nanna Marie, Kirkens Bymisjons Mødrehjem. Blant annet får beboere med nyfødte barn tilbud om å delta i Åpen Barnehage i regi av Nanna Marie. En av våre nåværende beboere som fødte et barn i august, benytter seg av dette tilbudet.

STOP- prosjektet

Se avsnitt angående sikkerhet.

KOM- prosjektet

KOM- prosjektet, som er politidirektoratets koordineringsenhet for ofre for menneskehandel, er en viktig samarbeidspartner. De ansatte i KOM- prosjektet er lett tilgjengelige, fleksible, og vi opplever stor nytte av å kunne ta kontakt for råd og veiledning.

Referansegruppen

Prosjektet har en referansegruppe, med representanter fra ulike etater. Dette gir oss en unik mulighet til å bringe de problemstillinger vi møter på, og de erfaringer vi gjør oss, opp på et høyere politisk nivå. Referansegruppen har hatt flere møter gjennom 2009. Det er et tett og godt samarbeid mellom Nadheim/Lauras Hus og BLD som koordinerer prosjektet og leder referansegruppa.

UTFORDRINGER OG VEIEN VIDERE

Gjennom prosjektet öTrygge boligerö har vi sett en rekke utfordringer:

Ulike rettigheter avhengig av oppholdsstatus

At asylanter og reflektanters rettigheter, muligheter og plikter er ulike er problematisk og en hindring for å kunne tilby ofre for menneskehandel et helhetlig og koordinert hjelpetilbud. Ofre for menneskehandel skifter alltid oppholdsstatus i prosessen mot permanent oppholdstillatelse. Også reflektanter som skal søke om permanent oppholdstillatelse med bakgrunn i å ha vitnet i en straffesak om menneskehandel, får da status som asylsøkere mens søknaden blir behandlet.

Behovet for oppfølging er uavhengig personens oppholdsstatus. Som generell målsetning for de tiltak som berører bistand til ofre, mener vi derfor at en bør strebe etter å gjøre rettigheter, muligheter og plikter mer like og mer knyttet til det å ha vært utsatt for menneskehandel, og mindre til status som reflektant eller asylant.

Advokatbistand

Ofre for menneskehandel bør gis helhetlig og tilstrekkelig juridisk bistand. Etter innspill fra KOM-prosjektet, endret Justisdepartementet i november 2009 *Rundskriv om advokatsalær*. Dette medfører at det nå er gitt anledning til å søke Fylkesmannen om utvidelse av antallet

timer fri rettshjelp i forbindelse med vurdering av en eventuell anmeldelse. Da vi vet av erfaring at mulige ofre for menneskehandel ofte har behov for juridisk bistand i forbindelse med andre forhold knyttet til menneskehandelsituasjonen (for eksempel når tvangsekteskap har vært et ledd i menneskehandelen), er det fortsatt en utfordring å få tilrettelagt for det.

Arbeid og aktivitet

Hvis identifiserte mulige ofre ikke umiddelbart ønsker å returnere til hjemlandet er Nadheim/Lauras Hus sin erfaring at de fleste ønsker norskundervisning. Vi mener derfor at reflektanter, i likhet med asylanter, bør få tilbud om norskundervisning. Dette vil gi refleksjonsperioden et innhold, samtidig som det vil kunne styrke personenes selvhjulpenhet da språkkunnskaper ofte er inngangsbilletten til det ordinære arbeidsmarkedet. I tillegg kan norskundervisning bidra til nettverksbygging, noe som også kan få betydning i forhold til det å bryte med prostitusjonsmiljøet.

I dag har reflektanter arbeidstillatelse. I praksis vil dette være en mulighet få kan benytte seg av, ikke minst i forhold til manglende norskkunnskaper, manglende arbeidserfaring, samt at mange sliter med dårlig psykisk helse. En mulighet kan være å knytte NAV sin kvalifiseringsmodell opp mot gruppen reflektanter. Innholdsmessig treffer denne modellen målgruppen godt. Grunnen til at reflektanter ikke kan benytte seg av ordningen er at oppholdsperioden er relativt kort. Det burde imidlertid kunne gis unntak for gruppen reflektanter fra NAV sin side. Arbeidserfaring og arbeidstrening vil være svært relevant uavhengig av om vedkommende blir i Norge over tid, eller returnerer til hjemlandet sitt etter endt refleksjonsperiode.

Helsehjelp

Personer utsatt for menneskehandel har ofte behov for en helhetlig helsemessig oppfølging over tid. Asylanter er pliktige medlemmer av folketrygden og kan da stå på liste hos fastlege. Dette har hittil ikke automatisk gjeldt reflektanter. Det har vært avhengig reglene for folkeregistrering, som har sagt at kun personer med oppholdstillatelse over seks måneder kan folkeregistrere seg og med det bli tildelt personnummer. Da refleksjonsperioden er nøyaktig seks måneder, har reflektanten blitt prisgitt skjønn fra Folkeregisteret sin side. Kun hvis personen er blitt tildelt personnummer, har vedkommende blitt pliktig medlem av Folketrygden og fått tilbud om å stå på liste hos fastlege. At tildeling av personnummer har skjedd så tilfeldig, har gått ut over mange reflektanteres tilgang på helseoppfølging.

I desember kom et rundskriv fra Skattedirektoratet, som sier at personer med oppholdstillatelse i over *tre* måneder skal folkeregistreres og tildeles norsk personnummer. Det håper vi skal løse noen utfordringer.

Ofre for menneskehandel sliter, som nevnt, ofte med store traumer, noe som vanskeliggjør hverdagen og det å være i ordinært arbeidsliv. Tilgang til adekvat psykologisk oppfølging for ofre for menneskehandel, bør være en selvfølge. Da mange mulige ofre har et kort opphold i Norge, bør det raskt gis tilbud om en vurdering av den psykiske helsen, så vel som den fysiske, og tilbud om relevant oppfølging dersom dette vurderes som nødvendig.

Identitetsdokumenter

Ofre for menneskehandel mangler ofte gyldige identitetsdokumenter. Dette kan medføre problemer i forhold til for eksempel å få utbetalt stønad til livsopphold, eller motta lønn for arbeid. Når det gjelder det første er dette løst gjennom avtaler med samarbeidspartnere, men utfordringen gjør seg gjeldende i en rekke ulike situasjoner.

UTVIDELSE AV PROSJEKTET

Vi har lenge hatt et ønske om at prosjektet skal utvides innenfor de økonomiske rammene som til enhver tid stilles til disposisjon fra myndighetene. Prosjektet tar sikte på å utvide virksomheten med å knytte til, i første omgang, to leiligheter gjennom et samarbeid med BYBO. Ideen er at leilighetene vil bli brukt til utflytting av beboere fra Lauras Hus, som fortsatt vil motta oppfølging fra personalet ved huset. Dermed kan man si at tiltaket får en todeling; første fase består av innflytting på huset og tett bistand og oppfølging de første månedene, mens fase to da vil kunne bli å flytte ut i en leilighet som er tilknyttet prosjektet, men hvor man er mer selvstendig. Avtalen med BYBO er at vi vil fremleie leiligheter fra dem.

Per i dag har det ikke vært aktuelt med mannlige beboere i prosjektet. Det er imidlertid tenkt at de nye leilighetene også vil være åpne for menn dersom det er et behov som meldes inn.

AVSLUTNING

Beboerne på Lauras Hus har en svært vanskelig hverdag, preget av usikkerhet for framtida. Det jobbes mye for å holde mot og livsglede oppe i en tilværelse som ofte er svært ensom. Til tross for at kvinnene bærer på mye frustrasjon og smerte, opplever vi likevel stunder der kvinnene virker trygge og glade. Vi vil påstå at det for alle kvinnene, fra innflytting og frem til nå, har skjedd en positiv utvikling, både i forhold til myndiggjøring og i forhold til tillit til og sosial omgang med andre.

Etter åtte måneders drift, er vi godt fornøyde med resultatet så langt. Vi mener at vi treffer målgruppen og opplever at beboerne har stor nytte av å bo på og få oppfølging fra Lauras Hus, noe de også formidler selv. Vi erfarer at kvinnene har tillit til de ansatte og deler både glede, bekymringer, frustrasjon, redsel og forventninger for fremtiden. Beboerne opplever en trygg hverdag med tett oppfølging, i tillegg til at de har mulighet til å delta på daglige aktiviteter som bidrar til en mer meningsfull hverdag. Vi mener derfor at prosjektet i stor grad lykkes i å imøtekomme intensjonene i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel, punkt 10, om trygge bosteder med tilpasset oppfølging.

Det oppstår mange utfordringer i et nytt prosjekt der veien blir til mens man går, og vi gleder oss til å ta videre fatt på disse i 2010.

Nadheim

Lauras Hus

Olav Lægdene
Virksomhetsleder

Marie Therese Rimestad
Prosjektleder

rom for alle

KONTAKTINFORMASJON

Adresse Nadheim, Pb. 9420 Grønland, 0135 Oslo

Telefon 22 05 28 80 **Telefaks** 22 05 28 8

E-post firmapost.nadheim@skbo.no **Web** www.bymisjon.no/nadheim